

บทที่ 2

ความเป็นมา ความหมาย และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การป้องกันความเสียหายที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์เป็นวิธีการกำจัด และควบคุมความเสี่ยง ในความเสียหายที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญมากวิธีหนึ่งในปัจจุบัน เนื่องจากการเจริญเติบโต ของเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสที่จะประสบภัย และได้รับความเสียหายที่เกิดจาก การใช้ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้น เพราะผู้ประกอบการได้ผลิตสินค้าเพื่อออกจำหน่ายแก่ผู้บริโภค มากมายหลายประเภทและผู้ประกอบการต่างก็แข่งขันกันจำหน่าย โดยใช้วิธีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์อย่างรุนแรงเพื่อกระตุ้นและจูงใจให้ผู้บริโภคบริโภคสินค้ามากขึ้นตามกระแสสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้านั้นๆ แต่ กฎหมายในปัจจุบันที่ได้ออกมาคุ้มครองผู้บริโภคนั้นล้วนเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อเยียวยา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้บริโภคในภายหลัง (Indemnification Approved) คือในกรณีที่ได้เกิดภัย หรือเกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้บริโภคขึ้นแล้ว แต่ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายใดที่จะสามารถป้องกัน เหตุหรือความเสียหายที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า (Preventive Approved) ที่อาจจะเกิดขึ้น ในอนาคตได้ อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวที่ได้ออกมานั้นก็เป็นกฎหมายที่ผลบังคับใช้ได้เพียงแต่ควบคุม สินค้าเพียงบางประเภทเท่านั้น

ดังนั้นการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ จึงเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับ ผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ซึ่งการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า (Preventive Approved) มีหลักการที่สำคัญคือเพื่อขจัดหรือยับยั้งอันตราย หรือยับยั้งความเสียหาย ของผลิตภัณฑ์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากการใช้ผลิตภัณฑ์ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากความ บกพร่องในตัวผลิตภัณฑ์เอง ขั้นตอนของกระบวนการผลิตหรือขั้นตอนใดก็ตาม เพื่อให้ผู้บริโภค ได้รับความมั่นใจและความปลอดภัยอย่างสูงสุด ซึ่งการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการใช้ ผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า (Preventive Approved) เป็นวิธีการป้องกันก่อนความเสียหายจะเกิดขึ้นที่ดีที่สุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาและความหมายของการคุ้มครองผู้บริโภค

สมัยอดีตที่การค้าและสังคมของโลกยังอยู่ในวงจำกัดไม่ขยายไปอย่างกว้างขวาง ดังเช่นในปัจจุบันลักษณะของสินค้าและบริการก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อนมากสินค้าที่ผลิตก็เป็นการผลิตโดยวิธีการตามธรรมชาติหรือใช้แรงงานคน ไม่ว่าจะเป็นการผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยา รักษาโรค ซึ่งเป็นกระบวนการผลิตที่ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากเท่าใดนักซึ่งคนทั่ว ๆ ไปก็สามารถผลิตได้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพของสินค้าในระดับธรรมดาได้ เพราะผู้บริโภคอยู่ในฐานะที่มีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับเดียวกับผู้ผลิต อีกทั้งตลาดการค้าก็เป็นตลาดที่มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน (Barter) จึงไม่มีความจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้ามาควบคุมหรือจัดหา มาตรการทางกฎหมายใดๆออกมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรม ต่อมาในระหว่างศตวรรษที่ 16 ถึง 17 ประเทศในโลกทางตะวันตกเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงระบบการ ปกครองจากจากรูปการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย ทำให้แนวคิดเรื่องความเป็นอิสระของบุคคลและให้ประชาชนมีเสรีภาพในการ ดำรงชีวิตได้อย่างเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez-Faire)¹ ขึ้น โดยมีหลักการ สำคัญที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการเท่ากัน รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงเสรีภาพในการตกลงของเอกชน จึงทำให้เกิดหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการ ซื้อขายที่สำคัญหลักหนึ่งเกิดขึ้น คือหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” หากเกิดความเสียหายใดๆในทรัพย์สินที่ ซื้อขายกันความเสียหายนั้นตกเป็นของผู้ซื้อเอง หลักนี้เป็นหลักกฎหมายโรมันที่เรียกว่า Caveat Emptor หรือ Let the Buyer Beware²

ความเป็นมาของกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ที่ถือเป็นรากฐานของกฎหมายความรับ รับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในสมัยปัจจุบันนี้ มีการเริ่มต้นขึ้นในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา³ ที่มีการ นำเอากฎหมายสัญญา เรื่องการรับประกันคุณภาพ (Warranty) และกฎหมายละเมิด (Tort) เรื่อง ความรับผิดชอบโดยประมาท มาใช้บังคับกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใน สมัยนั้น โดยมีแนวความคิดว่าผู้ขายควรต้องรับผิดชอบความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากความ บกพร่องของสินค้าที่ขายไป และเมื่อนำแนวความคิดดังกล่าวนี้มาเปรียบเทียบกับแนวคิดของคนใน สมัยปัจจุบันที่เห็นว่าคนส่วนใหญ่ที่ได้รับบาดเจ็บจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยผู้ผลิตจะต้อง

¹ สุขุม สุภนิตย์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. หน้า 10-12.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 12.

³ มานิตย์ วงศ์ศรีและคณะ. (2550). *ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน หน้า 45.

รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นถึงแม้ว่าจะไม่มีนิติสัมพันธ์หรือมีสัญญาซื้อขายระหว่างกันก็ตาม ซึ่งจะทำให้เห็นถึงความสอดคล้องกันและถือว่าเป็นแนวความคิดทางกฎหมายที่สำคัญที่ทำให้เกิดกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งในระหว่างทศวรรษที่ 1960 ถึงทศวรรษที่ 1970 เป็นยุคที่กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ได้มีการพัฒนาที่โดดเด่นที่สุด โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่มีคำพิพากษาออกมาเป็นกฎหมายในการบังคับใช้แก่คดีหลายๆคดี จนมีการขยายไปในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (European) อย่างช้าๆ หลายประเทศนำไปเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ไปใช้บังคับเป็นกฎหมายในประเทศของตน และปัจจุบันนี้สหรัฐอเมริกาได้มีการปรับปรุงหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อให้ทันสมัยและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยได้ออกเป็น The Restate - Ment (Third) of Torts : Product Liability ที่ถือว่าเป็นกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากที่สุด¹

สมัยปัจจุบันที่โลกได้พัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นกว่าเดิมมาก โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกทั้งสภาพของเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทำให้ ในการผลิตสินค้าและการให้บริการมีขั้นตอนและกระบวนการผลิตที่สลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ตามความเจริญทางวิทยาการใหม่ๆ ที่มนุษย์ได้ค้นพบ ทำให้การผลิตสินค้าในปัจจุบันมีขั้นตอนการผลิตที่ทันสมัยมากเกินกว่าความรู้ตามธรรมดาที่ผู้บริโภคสินค้า หรือบริการจะสามารถรู้ได้ อีกทั้งผู้ผลิตและผู้ประกอบการต่างก็พยายามที่จะวิจัยและพัฒนาสินค้าของตน เพื่อหาทางที่จะลดต้นทุนในการผลิตเพื่อจะสามารถไปแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่นๆ ได้ เพราะสินค้าที่ผลิตในปัจจุบันได้มีการแพร่กระจายสินค้าหรือแพร่หลายออกไปอย่างมากจากระดับเมืองไปสู่ระดับประเทศ อีกทั้งสินค้าในปัจจุบันก็มีสินค้ามากมายหลายชนิดและหลายประเภท ทำให้ผู้บริโภคในฐานะผู้ซื้อและใช้สินค้าไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถใช้ความระมัดระวังในระดับธรรมดาในการตรวจสอบถึงอันตรายจากการใช้สินค้านั้นได้ง่ายดังเช่นในอดีตทำให้หลักที่ว่า “ผู้ซื้อต้องระวัง” จึงไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค และหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” จึงไม่สมควรนำมาใช้ได้อีกเนื่องจากผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่มีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับเดียวกับผู้ผลิตที่จะสามารถตรวจสอบอันตรายจากการใช้สินค้านั้นได้อีกต่อไป หากไม่มีการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคก็จะทำให้เกิดความเสียหายต่ออนามัย ชีวิต และทรัพย์สินของผู้บริโภคซึ่งย่อมสร้างความเสียหายต่อสังคม เศรษฐกิจ และประเทศชาติต่อไป

ดังนั้นประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป อเมริกา และเอเชีย จึงได้หันมาให้ความสนใจในการให้ความคุ้มครอง และปกป้องผลประโยชน์ของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นจากเดิมที่ผู้บริโภคมีสิทธิในการเรียกค่าเสียหาย ตามสัญญาหรือค่าเสียหายตามละเมิด แต่ต่อมาได้มีการออกกฎหมายให้ผู้บริโภค

¹ เรื่องเดียวกับ หน้า 46.

ได้รับการเยียวยา ชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากการบริโภคให้มากขึ้น จึงทำให้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และผสมผสานกฎหมายหลักทั้งหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา และกฎหมายมหาชน

ประวัติและความเป็นมาของการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เริ่มปรากฏเด่นชัดและเป็นรูปธรรมครั้งแรกที่สหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 1962 เมื่อประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy) ได้จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านผู้บริโภคขึ้นและได้ให้นโยบายในการคุ้มครองผู้บริโภคว่าการคุ้มครองผู้บริโภคนั้น รัฐบาลต้องจัดให้มีกฎหมายและการดำเนินการของฝ่ายปกครองเพิ่มขึ้น และสิทธิต่างๆที่ผู้บริโภคมีนั้นต้องรวมถึง

- 1) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย
- 2) สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร
- 3) สิทธิมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ
- 4) สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย

หลักทั้ง 4 ประการข้างต้น ได้เป็นหลักการที่สำคัญที่ครอบคลุมขอบเขตของการคุ้มครองผู้บริโภค ได้ครบถ้วน และเป็นหลักการต้นแบบของประเทศต่างๆที่ได้นำหลักการดังกล่าวไปใช้ และเป็นหลักการที่สำคัญที่ต่อมาได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 ของประเทศไทยด้วยเช่นกัน¹

ส่วนประวัติและความเป็นมาของการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2512 เกิดจากสภาสตรีแห่งชาติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานแรกในประเทศไทยที่ได้ดำเนินการด้านการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม โดยได้นำหลักการตามประกาศสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้บริโภค 4 ประการของประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy) ของสหรัฐอเมริกา มาใช้ในการดำเนินการ และต่อมาในปี พ.ศ. 2517 สภาสตรีแห่งชาติ ก็ได้เข้าร่วมเป็น สมาชิกแห่งสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ (International of Consumer Unions : IOCU) และได้เริ่มทำการเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้บริโภค แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ประเทศไทยในรัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 ในสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้บริโภคจึงเพิ่มจากเดิมเป็น 5 สิทธิ โดยเพิ่มสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาเพิ่มขึ้น (Right to Fair Contract) กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญของรัฐบาลอย่างหนึ่งที่รัฐสามารถใช้กฎหมายในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคได้

¹ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2543). *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 10.

เนื่องจากหากรัฐปล่อยให้ผู้ประกอบการดำเนินการทางธุรกิจต่อไป ตามระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม โดยปล่อยให้เกิดการแข่งขันกันอย่างเสรีจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบ และไม่มีอำนาจในการต่อรองกับผู้ประกอบการได้เพราะผู้ประกอบการมีกำลังทรัพย์และความพร้อมมากกว่าผู้บริโภค รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาควบคุมการดำเนินการทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม โดยกำหนดนโยบายแทรกแซงทางเศรษฐกิจบางอย่างเพื่อคุ้มครองและแก้ไขปัญหาของผู้บริโภคเพื่อไม่ให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบและละเมิดสิทธิ โดยอยู่บนพื้นฐานที่ว่ารัฐสมควรมีบทบาทมากขึ้นในการดูแลและคุ้มครองประชาชน (Paternalism) และให้เกิดการแข่งขัน อย่างเสรีและเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความพลอดภัยและความผาสุกของประชาชน ซึ่งเป็นการก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีสมัยใหม่ (Modern Capitalism) ที่ถือกันว่ารัฐมีอำนาจเข้ามาแทรกแซงการประกอบธุรกิจของเอกชนได้ตามสมควรเพื่อให้เกิดการแข่งขันอย่างเป็นธรรมและเพื่อประโยชน์สาธารณะ⁶

2.1.1 ความหมายของการคุ้มครองผู้บริโภค

ความหมายของการคุ้มครองผู้บริโภค สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

คำว่า “บริโภค” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2556⁷ ให้ความหมายไว้ว่า กิน เสพ ใช้ สิ้นเปลือง ใช้สอย จับจ่าย ดังนั้น คำว่า “บริโภค” จึงมิได้หมายถึง กิน แต่เพียงอย่างเดียวซึ่งหมายถึง การจับจ่าย ใช้สอย การซื้อสินค้า หรือบริการต่างๆ เช่น บริการทางการแพทย์ บริการโทรคมนาคม บริการเสริมความงาม เป็นต้น

ส่วนคำว่า “ผู้บริโภค” หมายถึง ผู้หนึ่งผู้ใดก็ตามที่จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าและบริการเพื่อการอุปโภค บริโภค อันเป็นการตอบสนองความต้องการของตนเอง ทั้งนี้เป็นความต้องการทางด้านร่างกาย และรวมถึงความพึงพอใจ

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้ที่ให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้บริโภค” ไว้อีก เช่น ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 ให้ความหมายไว้ว่า “ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอ หรือชักชวนจากผู้ประกอบการเพื่อให้สินค้าหรือบริการและให้หมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบการโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม” หรือในพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เข้าทำสัญญาอื่นใด เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน บริการหรือประโยชน์อื่นใดโดยมีค่าตอบแทน ทั้งนี้การเข้าทำสัญญานั้น ต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อ

⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 15-16.

⁷ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2) พ.ศ. 2556.

การค้า ทรัพย์สิน บริการ หรือประโยชน์อื่นใดนั้นและให้หมายความ รวมถึงผู้เข้าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าว ซึ่งมีได้กระทำเพื่อการค้าด้วย” ดังนั้นการคุ้มครองผู้บริโภค หมายถึง การปกป้องดูแลผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัย เป็นธรรมและได้สินค้าที่มีคุณภาพดีซึ่งคุ้มค่ากับเงินที่ได้จ่ายไปจากการบริโภคสินค้าและบริการ

2.1.2 ความหมายของการป้องกันความเสียหายในผลิตภัณฑ์

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้ให้นิยามคำว่า “ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นการเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น¹

คำว่า “ความเสียหายในผลิตภัณฑ์” หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ก่อหรืออาจจะก่อให้เกิด ความเสียหายขึ้นได้จากการใช้ผลิตภัณฑ์

ส่วน คำว่า “ป้องกัน” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลว่ากั้นไว้เพื่อดำเนินงานหรือคุ้มครอง

ดังนั้น “การป้องกันความเสียหายในผลิตภัณฑ์” หมายถึง การจัดหรือยับยั้งเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้นจากการใช้ผลิตภัณฑ์ โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ความหมายของการป้องกันความเสียหายที่เกิดจากการ ใช้ผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า (Preventive Approved) หมายถึง วิธีการจัดหรือยับยั้งเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้นกับผู้บริโภคอันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ ซึ่งความเสียหายนั้นอาจจะเกิดจากความบกพร่องในตัวผลิตภัณฑ์เอง ในขั้นตอนของกระบวนการผลิตในขั้นตอนใดก็ตามทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยอย่างสูงสุดจากการใช้ผลิตภัณฑ์

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมีการพัฒนามาจากเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Rights) สิทธิของผู้บริโภคได้ปรากฏใน “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights of the United Nations)” ในปี ค.ศ. 1948 มีการประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองตามข้อมติที่ 217 A (III) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (หรือปี พ.ศ. 2491) มาตรฐานสากลของสหประชาชาติที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีการ

¹ พระราชบัญญัติความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4

กำหนดถึงสิทธิในการได้รับความคุ้มครองผู้บริโภค ปริญญาสากลงตั้งข้อที่กล่าวมามุ่งคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้บริโภค สามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสัญญา (Contractual Liability Theory)

ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสัญญาดังอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมายที่สำคัญ 2 ประการ ประกอบเข้าด้วยกัน คือหลักความรับผิดชอบในคำรับประกัน (Warranty) และหลักความสัมพันธทางสัญญา (Privity of Contract) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1.1 หลักความรับผิดชอบในคำรับประกัน (Warranty) คำรับประกันสินค้า หมายถึง การแสดงข้อความใดๆที่แสดงถึงการรับรองข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวกับสินค้าว่าจะเป็นไปตามข้อความนั้นๆ ซึ่งผู้ประกอบการที่ได้แสดงข้อความนั้นๆยอมรับผิดหากมิได้เป็นไปตามคำรับรองนั้นๆ ดังนั้นคำรับประกันสินค้าจึงเป็นข้อสัญญาที่ผู้ประกอบการตกลงว่าจะรับผิดชอบ หรือการรับประกันอย่างหนึ่ง โดยอาจเป็นการรับประกันโดยชัดแจ้งหรือการรับประกันโดยปริยายก็ได้

การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) หมายถึง คำรับรองหรือรับประกันใดๆ ที่ผู้ประกอบการได้แสดงออกอย่างชัดแจ้งด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร และถ้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่ได้แสดงไว้และผู้บริโภคหลงเชื่อ ได้รับความเสียหายจากการหลงเชื่อ นั้น ผู้บริโภคสามารถมีสิทธิฟ้องให้ผู้ประกอบการชดใช้เรียกค่าเสียหายได้โดยตรงจากการผิดสัญญา¹⁰

การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty)¹¹ หมายถึง คำรับรองหรือคำรับประกันที่ผู้ขายสินค้ามีต่อผู้ซื้อสินค้า แต่ไม่แสดงออกอย่างชัดแจ้งแต่เป็นเพราะเป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและเป็นการสร้างภาระให้แก่ผู้ขายว่าได้รับรอง และรับประกันไว้ เช่นนั้น ซึ่งเป็นความรับผิดชอบที่กฎหมายได้กำหนดขึ้น เช่น การรับประกันเรื่องการรับประกันให้สมประโยชน์ตามวิสัย ของการใช้ทั่วไป หมายความว่า สินค้านั้นย่อมใช้สอยประโยชน์ได้ตามสภาพของสินค้านั้น เช่น ถ้าเป็นสินค้าประเภทอาหารสินค้านั้นก็ต้องสามารถบริโภคได้ หรือถ้าสินค้านั้นเป็นประเภท เครื่องนุ่งห่มสินค้านั้นก็ต้องสามารถใส่สวมใส่ได้ เป็นต้น

2.2.1.2 หลักความสัมพันธทางสัญญา (Privity of Contract) หลักความรับผิดชอบในทางสัญญาที่สำคัญที่สุด คือหลักความสัมพันธทางสัญญา ซึ่งมีหลักเกณฑ์ว่าจะถือว่าเฉพาะคู่กรณีในสัญญาเท่านั้นที่จะมีสิทธิเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบกันได้ตามสัญญา ซึ่งมีผลทำให้

¹⁰ ฉัตรสุนทร พุทธิกิจบุญ (2551). *การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ : นโยบาย หลักกฎหมาย และการบังคับใช้*. กรุงเทพฯ : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์ หน้า 2.

¹¹ ฉัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา (2524). ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการผลิต. *วารสารอัยการ*, 4 (39). หน้า 13-17.

¹² วิมล เครืองาม. (2550). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ. หน้า 20-22.

บุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญาไม่อาจเรียกร้องให้มีการรับผิดชอบได้ โดยอาศัยมูลเหตุแห่งสัญญานั้นได้เลย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้บริโภคมักไม่ได้เป็นคู่สัญญากับผู้ประกอบการ หรือผู้ผลิตสินค้าโดยตรง เพราะกว่าสินค้าจะมาถึงมือผู้บริโภคนั้นจะต้องผ่านขั้นตอนการผลิตหลาย ขั้นตอนและการจัดจำหน่ายที่ผ่านคนกลางหลายขั้นตอนเช่นกัน จึงทำให้ผู้บริโภคไม่อาจอยู่ในฐานะที่จะเรียกร้องความรับผิดชอบจากผู้ประกอบการและผู้ผลิตได้โดยตรง

ดังนั้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญาจึงเป็นปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองผู้บริโภคเพราะไม่สามารถเยียวยาและแก้ไขความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคได้ เพราะผู้บริโภคไม่ได้เป็นคู่สัญญากับผู้ประกอบการและผู้ผลิตสินค้าโดยตรงนั่นเอง¹² แม้ว่าในปัจจุบันหลักดังกล่าวจะได้มีการผ่อนคลายลงไปบ้าง เช่น ยอมให้ผู้บริโภคที่เป็นบุคคลอื่น ซึ่งไม่ได้เป็นผู้บริโภคโดยตรงกับผู้ประกอบการแต่มีความสัมพันธ์กับผู้บริโภค เช่น เป็นบุคคลในครอบครัวหรือเป็นบุคคลที่คาดคิดว่าบุคคลนั้นอาจใช้หรือได้รับผลกระทบจากการใช้สินค้าถือว่าเป็นคู่สัญญาด้วยเช่นกัน แต่จำกัดเฉพาะกรณีที่เกิดความเสียหายที่มีผลต่อทางร่างกาย เท่านั้น

2.2.2 ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิด (Presumption of Fault)¹³

หลักความรับผิดทางละเมิดตามทฤษฎีความรับผิดนั้นจะมีหลักที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปมีอยู่ 2 หลักคือ

1) หลักมีความรับผิดเมื่อมีความผิดเกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้กระทำจะต้องรับผิดเมื่อ ผู้กระทำละเมิดจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น และ

2) หลักมีความรับผิดโดยกฎหมายสันนิษฐานว่ามีความผิดแม้มิได้จงใจหรือ ประมาทเลินเล่อซึ่งในบางกรณีก็เป็นการสันนิษฐานโดยเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้นในการนำสืบหักล้าง (Absolute Liability หรือ No Fault Liability) แต่ในบางกรณีก็มีข้อยกเว้นให้มีการนำสืบหักล้างบทสันนิษฐานที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ หลักความรับผิดแบบนี้ เรียกโดยทั่วไปว่าความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability) ซึ่งหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดได้รับการยอมรับมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่มีกระบวนการผลิตที่สลับซับซ้อน ซึ่งทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่สามารถพิสูจน์ถึงเหตุแห่งความเสียหายได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความผิดพลาดของผู้ใด

การนำหลักทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดมาใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคนั้น พบว่าไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากในการฟ้องร้องเพื่อให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตรับผิดชอบใช้

¹² สุขุม ศุภนิคย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 11.

¹³ วิชัย ธีญญาพาณิชย์. (2539). *ปัญหาการขาดใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 15-16.

ค่าเสียหายนั้น ภาระการพิสูจน์จะต้องเป็นของผู้บริโภคซึ่งเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดของผู้ใด เนื่องจากในการผลิตสินค้าในปัจจุบันมีขั้นตอนการผลิตที่สลับซับซ้อน และกว่าจะถึงขั้นตอนในกระบวนการบริโภคที่ต้องผ่านกระบวนการตั้งแต่ ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก ผู้บริโภค ซึ่งเป็นกระบวนการที่กว้างและยากแก่การพิสูจน์ว่าความบกพร่องของสินค้าได้เกิดขึ้นในขั้นตอน หรือกระบวนการบริโภคในขั้นตอนใดและความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคนั้นเกิดเนื่องจากความบกพร่องในขณะใด

ดังนั้นการพิสูจน์ว่าสินค้ามีความบกพร่องในการผลิตจึงไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้บริโภคจะสามารถพิสูจน์ได้ง่ายว่าความเสียหายที่เกิดจากการใช้สินค้าเกิดจากผู้ผลิตสินค้าประเภทเดินเล่นจึงเป็นเหตุให้เกิดความชำรุดบกพร่องในตัวผลิตภัณฑ์ การที่จะกำหนดให้ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบโดยปราศจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อจึงต้องตั้งอยู่ในเงื่อนไขที่ว่าผู้ผลิตหรือผู้ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดชอบสามารถพิสูจน์เพื่อให้ตนพ้นผิดได้ เช่น หากสามารถพิสูจน์ได้ว่า ผู้บริโภคใช้สินค้านั้นโดยไม่ถูกต้องหรือถูกวิธีในกรณีที่มีคำอธิบายวิธีใช้ หรือมีคำเตือนไว้ที่ผลิตภัณฑ์นั้นแล้ว หรือพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากความประมาทเลินเล่อของผู้บริโภคเอง เป็นต้น

2.2.3 ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability Theory)¹⁴

หลักการของทฤษฎีนี้สามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณี คือ

1) กรณีหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดแบบมีข้อยกเว้นซึ่งกฎหมายในประเทศไทย จะพบว่ามีการใช้หลักของทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัดแบบมีข้อยกเว้น เช่น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา 433 ที่บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่า เจ้าของ สัตว์ หรือบุคคลผู้รับเลี้ยงรับรักษาไว้แทนเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควร แก่การรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบดังกล่าวมาในวรรคต้นนั้น จะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่บุคคลผู้ที่เราหรือยัวสัตว์นั้นโดยละเมิด หรือเอาแก่เจ้าของสัตว์อื่นอันมาเราหรือยัวสัตว์นั้นๆก็ได้ จะเห็นได้ว่าในมาตราดังกล่าวข้างต้นจะมีข้อยกเว้นความรับผิดไว้ในกรณีที่ถ้าหากผู้ทำละเมิด สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควร แก่การรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์ อย่างอื่นหรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้นทั้งที่ได้ ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น ผู้ทำละเมิดก็มิต้องรับผิดในผลแห่งการละเมิดนั้น เป็นต้นซึ่งใน ต่างประเทศ

---

¹⁴ เรื่องเดียวกับ หน้า 17-19.

นั้น ได้มีการใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ หรือ Produce Liability Law เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น โดยใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดแบบมีข้อยกเว้น ซึ่งก็คือ ผู้บริโภคมีภาระการพิสูจน์เพียงว่าตนได้รับความเสียหายจากการใช้ผลิตภัณฑ์นั้นอย่างไรเท่านั้น โดยผู้บริโภคไม่ต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากข้อบกพร่องในขั้นตอน หรือกระบวนการผลิตใดหรือชิ้นส่วนใดที่เสียหายหรือไม่ปลอดภัย อันเป็นหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) แต่ไม่ถึงกับเป็นความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability) เพราะผู้ประกอบการก็ยังมีโอกาสที่จะพิสูจน์หรือปฏิเสธได้ว่าไม่ต้องรับผิดในความเสียหายได้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ได้

2) กรณีหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดแบบไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งทฤษฎีนี้มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น ทฤษฎีความรับผิดโดยไม่มี ความผิด (Liability Without Fault) หรือทฤษฎีความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability a Imposed by the Law) หรือทฤษฎีความรับผิดโดยสมบูรณ์ (Absolute Liability) ซึ่งหมายถึง ความรับผิดที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดทั้งที่ไม่มี ความผิด กรณีที่จะถือเป็นความรับผิดเด็ดขาดก็ต่อเมื่อมิใช่กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำโดยมีเจตนาดี หรือเจตนาร้าย และไม่ว่าผู้กระทำจะรู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำนั้นหรือไม่ก็ตาม ผู้กระทำก็ไม่พ้นความรับผิดไปได้ ซึ่งรากฐานแห่งแนวคิดริเริ่มมาจากการที่ผู้กระทำ ความผิดก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้เกิดขึ้น โดยความจำเป็นและเป็น ไปเพื่อช่วยในการเยียวยา และแก้ไขความเสียหายที่แก่ผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากทฤษฎีความรับผิดทาง สัญญาและความรับผิดทางละเมิดไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้เท่าใด จึงทำให้นักกฎหมายทั้งหลาย โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว ต่างก็พยายามหาหลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม มาปรับใช้กับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้บริโภคมากที่สุด โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่เป็นต้นแบบแนวคิดนี้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ชำรุดบกพร่อง หรือจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายกับผู้บริโภคว่าเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับหรือไม่อย่างไร ซึ่งหลักดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันว่า บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลอื่น บุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดอันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับอิทธิพลมาจาก “แนวความคิดนโยบายสาธารณะ (Public Policy)” ซึ่งในหลักการนี้รัฐบาลที่ปกครองประเทศจะเน้นที่ผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะควบคุมผลประโยชน์ส่วนบุคคลเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมและเป็นไปเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณะ ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำละเมิดใน

บางกรณีถูกปิดปากมิให้ปฏิเสธความรับผิดชอบ ซึ่งต่อมาเป็นที่ยอมรับกันในหลักของความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด¹⁵ หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดนี้ต่อมาได้ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย และถูกนำมาพัฒนาให้ใช้กับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ทั้งการผลิตสินค้าและการจำหน่ายสินค้า โดยภาระความรับผิดชอบที่เกิดจากการใช้สินค้าควรขึ้นอยู่กับบุคคลที่อยู่ในฐานะที่สามารถควบคุม และเป็นผู้ที่ก่อความเสี่ยงภัยขึ้นได้โดยการนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเข้าสู่ท้องตลาด โดยไม่ต้องคำนึงถึงความผิดและความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้ากับผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหาย¹⁶

2.3 ความเป็นมาเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สาเหตุแห่งความเสียหายจากสินค้าอาจเกิดจากความบกพร่องในการผลิต หรือการออกแบบสินค้าที่ไม่ถูกต้องหรือผลข้างเคียงของสินค้า โดยสินค้าในปัจจุบันเกิดจากการออกแบบเกิดจากกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ ที่มีระดับเทคโนโลยีสูงมากขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบายจากการใช้สินค้าเหล่านั้นมากขึ้น แต่ในบางครั้งอาจพบว่ามีสินค้าที่ไม่สมบูรณ์ปนอยู่ด้วย ในกรณีนี้การที่ผู้บริโภคจะทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นไปได้ยาก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ สุขอนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือของบุคคลอื่นได้

2.3.1 การความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา¹⁷

กฎหมายความรับผิดชอบในสินค้าที่บกพร่องเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้ขายสินค้าต่อสาธารณะจะต้องมีความรับผิดชอบสำหรับอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่บกพร่อง ในสหรัฐอเมริกา การฟ้องร้องดำเนินคดีทั่วไปเกี่ยวกับความรับผิดชอบในสินค้าคือการประเขมาทเลินเล่อ ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด การละเมิดสัญญารับประกันสินค้า และการคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายความรับผิดชอบในสินค้าส่วนใหญ่เป็นกฎหมายระดับมลรัฐและแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ แต่ละประเภทของการฟ้องร้องคดีจึงแตกต่างกันในการพิสูจน์ตามองค์ประกอบของกฎหมายสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) หลักละเมิดการรับประกันสินค้า (Breach of Warranty) การละเมิดการรับประกันมีที่มาจากกฎหมายสัญญา กล่าวคือการรับประกันสินค้านั้นระหว่างผู้ซื้อสินค้าและผู้ขายสินค้า การ

¹⁵ คัมภีร์ แก๊มเจริเย (2527). ละเมิดกับสังคม. *วารสารอัยการนิเทศ*. 46 (1). หน้า 100-101.

¹⁶ วิชาญ ธัญญาพาณิชย์ อ่างแล้วชิงอรรดที่ 13. หน้า 28-29.

¹⁷ เจลิมชัย ถักเกียรติกุล. (2557). *ทฤษฎีกฎหมายความรับผิดชอบในสินค้าที่บกพร่องในสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://chalermpchar-nbtc.blogspot.com/2014/03/blog-post_7539.html [2560, 3 พฤศจิกายน].

รับประกันสินค้าเป็นเหมือนกับกรณีผู้ค้าประกันซึ่งอาจเป็นการรับประกันที่ชัดเจนและทางอ้อม การรับประกันโดยชัดแจ้งเป็นถ้อยคำที่ผู้ขายว่าครีมโลชั่นนี้จะรักษาอาการผิวหนังผื่นคันภายใน สามสิบวัน ส่วนการรับประกันทางอ้อมเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดกับผู้ซื้อ การรับประกันทางอ้อมมี สองประการคือความสามารถในการค้าขายได้ (Merchantability) และความเหมาะสม (Fitness) ตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนด ความสามารถในการค้าขายได้หมายถึงสินค้าสอดคล้องกับความคาดหวัง ของตลาด ตัวอย่างคือผู้ซื้อคาดหวังว่าการซื้อรถยนต์จะต้องมีล้อ การรับประกันสำหรับความ เหมาะสมสำหรับวัตถุประสงค์เฉพาะหมายถึงสินค้าดังกล่าวจะทำงานตามหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ ของสินค้า เช่น รถยนต์ออฟโรดต้องมีความสามารถใช้งานนอกถนนทั่วไปได้

การละเมิดสัญญารับประกันสินค้านักใช้ในการฟ้องร้องความรับผิดชอบในสินค้าที่บกพร่อง การละเมิดการรับประกันสินค้านักมีข้อจำกัดที่จำกัดการใช้ประโยชน์ของสินค้า ประการแรก การ ละเมิดการรับประกันสินค้าอิงสัญญาเป็นข้อตกลงระหว่างคู่กรณีที่ได้รับการเสียหายและผู้ขาย ข้อตกลงหมายถึงสัญญาโดยตรงระหว่างคู่กรณี ดังนั้นการละเมิดการรับประกันสินค้า ผู้ได้รับความ เสียหายสามารถฟ้องร้องผู้ขายสินค้า ไม่ใช่ผู้ผลิตหรือคู่กรณีอื่นที่ทำให้เกิดความบกพร่อง ปัญหา ต่อมาของการละเมิดการรับประกันสินค้า คือผู้ขายมักกำหนดข้อจำกัดในการรับประกันสินค้าไว้ใน สัญญาที่สามารถจำกัดว่าอะไรบุคคลที่เสียหายสามารถตกลงได้

2) หลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence) หลักความประมาทเลินเล่อหมายถึงการขาด ความระมัดระวังเชิงวิญญูชนทั่วไป หากบุคคลหรือบริษัทประมาทเลินเล่อทำให้สินค้านั้น บกพร่อง บุคคลหรือบริษัทนั้นต้องรับผิดชอบสำหรับอันตรายที่เกิดขึ้น คู่กรณีที่ประมาทเลินเล่ออาจ เป็นผู้ผลิต ผู้ออกแบบ ผู้จัดจำหน่าย ผู้ขายชิ้นส่วน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีความรับผิดชอบใน สินค้าที่มีข้อบกพร่อง หลักการพื้นฐานดังกล่าวนิยามไว้แต่ไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดของการละเมิดสัญญา รับประกันสินค้า บุคคลที่ประมาทเลินเล่อมีส่วนต่อสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายต้องมีความรับ รับผิดชอบ ความพยายามในการจำกัดการรับประกันสินค้าไม่ได้ให้ความสำคัญกับการฟ้องร้องเรื่อง ประมาทเลินเล่อ ปัญหาประการหนึ่งของการประมาทเลินเล่อคือการพิสูจน์ว่าคู่กรณีที่มีความ รับผิดชอบแท้จริงต่อสินค้าที่บกพร่อง อย่างไรก็ตามไม่มีความชัดเจนและต้องมีการตรวจสอบใน รายละเอียด

3) หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) คล้ายกับหลักความประมาทเลินเล่อ หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดอนุญาตให้คู่กรณีที่ได้รับการเสียหายเรียกค่าเสียหายจากบุคคลที่ มีหน้าที่รับผิดชอบสินค้าที่มีข้อบกพร่องหรือไม่ปลอดภัย แต่แตกต่างกับหลักความประมาทเลินเล่อ ว่าบุคคลที่ได้รับการอันตรายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าใครไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ หลักความรับผิดโดย เคร่งครัดใช้กับกรณีของสินค้าที่มีข้อบกพร่องและอันตรายอย่างไม่สมเหตุสมผลเท่านั้น คู่กรณีใดที่

เกี่ยวข้องกับทางการพาณิชย์สามารถรับผิดชอบตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดไม่ว่าจะเป็นจะผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้ขาย หรือผู้ประกอบการชิ้นส่วน ซึ่งอนุญาตให้คู่กรณีที่เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ง่ายและถูกกว่า โดยเฉพาะถ้าผู้ผลิตสินค้ามีสถานที่ประกอบการอยู่ต่างประเทศ ผู้จัดจำหน่ายและผู้ขายในสหรัฐอเมริกาสามารถถูกฟ้องร้องโดยไม่ต้องเรียกให้ผู้ผลิตสินค้าต่างชาติต้องถูกฟ้องโดยบุคคลที่เสียหาย

4) หลักคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) นอกจากการฟ้องร้องตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ดังกล่าวข้างต้น มลรัฐต่างๆ ได้บัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรคุ้มครองผู้บริโภคที่กำหนดการแก้ไขเยียวยาสำหรับข้อบกพร่องของสินค้า การเยียวยาตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรของมลรัฐมักข้อบกพร่องที่ทำให้สินค้าไม่สามารถใช้งานได้และก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางร่างกายหรือความเสียหายกับทรัพย์สิน หลักความสูญเสียทางเศรษฐกิจหมายถึงความรับผิดโดยเคร่งครัดไม่สามารถใช้ได้ในการฉ้อโกงสินค้าก่อให้เกิดความเสียหายกับตนเองเท่านั้น คือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมักใช้กับกรณีของรถยนต์

2.3.2 การกำหนดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศแรกที่มีการเรียกร้องความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยการเรียกร้องให้รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ ในช่วงต้นยุคกลางของประเทศอังกฤษถือว่าเป็นช่วงยุคที่ดีที่สุด กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ได้บัญญัติอยู่ในกฎหมายแพ่งเอกชนของอังกฤษ ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการผลิตหรือการควบคุมคุณภาพของสินค้าจะอยู่ภายใต้ความรับผิดตามกฎหมายอาญาของอังกฤษ โดยรัฐจะเข้าดูแลคุณภาพของสินค้าที่มีการพัฒนาขึ้นไปตามที กฎหมายอาญาในแต่ละท้องถิ่นที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อปกป้องประชาชนไม่ให้ถูกหลอกลวงจากผู้ขายมากกว่าการมุ่งคุ้มครองเยียวยาความเสียหายจากการบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากสินค้านั้น¹⁸

ยุคสมัยโรมันตอนปลาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องความยุติธรรมในคุณภาพของสินค้า ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบง่าย ๆ และอยู่ในกลุ่มชนบทของประเทศอังกฤษเท่านั้น โดยสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากหลักฐานทางกฎหมายในประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Justinian's Digest)¹⁹ ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคกลางของสมัยโรมัน ได้มีการจำกัดขอบเขตของกฎหมายอังกฤษให้เป็นหมวดหมู่ ตลอดจนมีการศึกษากฎหมายแพ่งกันอย่างแพร่หลายในสมัยนั้น จนในศตวรรษที่ 13 มี

¹⁸ David G. Owen. (2007) *The Evolution of Products Liability Law*. P 1. อ้างถึงในมานิตย์ วงศ์เสรีและคณะ. (2550). *ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 45.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 5.

นักปราชญ์นิกายสกอัสติก (Scholastic) ชาวอิตาลีชื่อ โทมัส อควีนาส (Thomas Aquinas) ได้เขียนหนังสือชื่อ “Summa Theologies” ที่เป็นหนังสือใช้สอนในมหาวิทยาลัยโคโลญจ์²⁰ ได้แสดงให้เห็นถึงการค้าและการคุ้มครองผู้บริโภคในสมัยนั้นว่า “ผู้ขายสินค้าโดยไม่เปิดเผยข้อบกพร่องหรือปิดเป็นความลับไว้เป็นบาป และการขายสินค้าที่มีข้อบกพร่องชำรุดอันผู้ขายได้รู้และผู้ซื้อไม่รู้ การขายนั้นเป็น โฆษะ โดยผู้ขายมีภาระที่จะต้องคืนราคาส่วนที่ชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อต้องรับผิดชอบในข้อบกพร่องที่ปรากฏชัดเจนใดๆ ในสินค้านั้น”²¹ ตามที่นักปราชญ์โทมัส อควีนาสกล่าวไว้ สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญของงานของวัฒนธรรมและคุณธรรมในการซื้อขายในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี โดยหลักกฎหมายที่ประเทศอังกฤษได้นำมาเป็นหลักในการปรับใช้ในการพิจารณาความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

2.3.3 การกำหนดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรป (European Union : EU) มีรากฐานมาจากประชาคมถ่านหินและเหล็ก (European Coal and Steel Community : ECSC)²² และประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community : EEC)²³ โดยได้ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 ภายใต้สนธิสัญญาสาทริชต์ (The Maastricht Treaty)²⁴ หรือเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า สนธิสัญญาว่าด้วยสหภาพยุโรป (The Treaty on European Union : TEU)²⁵ มีสถานะเป็นองค์กระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมายปัจจุบันมีสมาชิกประเทศในแถบยุโรปจำนวน 27 ประเทศ

ประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปได้มีการลงนามในสนธิสัญญาลิสบอน (Treaty of Lisbon)²⁶ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และให้มีผลบังคับใช้แก่ประเทศสมาชิกในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2552 แทนที่สนธิสัญญาสาทริชต์ มีการจัดตั้งรัฐสภาแห่งยุโรป (European Parliament)²⁷ ประกอบด้วยสภานิติบัญญัติและคณะมนตรีเป็นผู้กำหนดนโยบาย กฎหมายหรือ

²⁰ David G. Owen. อังแล้วเชิงอรรถที่ 18. หน้า 10.

²¹ David G. Owen. อังแล้วเชิงอรรถที่ 18. หน้า 14.

²² ปิรันธนา เล่าอัครภาคย์. (2552). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 46.

²³ เรื่องเดียวกัน. หน้า 46.

²⁴ ปิรันธนา เล่าอัครภาคย์. อังแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 48.

²⁵ ปิรันธนา เล่าอัครภาคย์. อังแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 53.

²⁶ ปิรันธนา เล่าอัครภาคย์. อังแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 53.

²⁷ ปิรันธนา เล่าอัครภาคย์. อังแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 55.

กฎเกณฑ์เพื่อกำหนดความผูกพันในประเทศสมาชิก นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสถาบันสำคัญที่เป็นอิสระเหนือรัฐในประเทศสมาชิก คือ คณะกรรมาธิการแห่งสหภาพยุโรป ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป และธนาคารกลางแห่งสหภาพยุโรป ได้มีพัฒนาระบบการทำให้เป็นระบบตลาดเดียว ผ่านระบบกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ใช้บังคับกับประเทศสมาชิกทุกประเทศ มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้เป็นแม่บทแก่ประเทศสมาชิก ตลอดจนกำหนดสกุลเงินที่ใช้เป็นสกุลยูโร (Euro)²⁸ เป็นสกุลเดียวในกลุ่มประเทศยุโรป สำหรับกฎหมายของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปจะบัญญัติขึ้นโดยรัฐสภาแห่งสหภาพยุโรปจะกำหนดนโยบายเรื่องความปลอดภัย การค้า และการลงทุน เพื่อใช้สำหรับประเทศสมาชิกทุกประเทศให้มีลักษณะอย่างเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อกฎหมายของประเทศสมาชิกก็ตาม ประเทศสมาชิกก็ต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศของตนเอง ให้สอดคล้องกับกฎหมายของสหภาพยุโรป และเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งภายในกลุ่มประเทศสมาชิกจะต้องนำกฎหมายที่รัฐสภาของสหภาพยุโรปตราขึ้นมาบังคับใช้ โดยจะไม่สนใจกฎหมายภายในประเทศ แม้จะมีความขัดกันก็ตามกฎหมายของสหภาพยุโรปที่บังคับใช้กับประเทศสมาชิก แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ²⁹

1) ระเบียบข้อบังคับ (Regulations) โดยระเบียบข้อบังคับกลายเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับประเทศสมาชิก หากไม่มีการทำตามระเบียบข้อบังคับที่สหภาพยุโรปวางไว้ จึงถือว่าเป็นธรรมเนียมของสหภาพยุโรป (A Legislative Act of the European Union)³⁰ ที่บังคับใช้เป็นกฎหมายพื้นฐานของกฎระเบียบข้อบังคับ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The Treaty on the Functioning of the European Union)³¹ ที่ว่ากฎระเบียบให้มีการใช้ทั่วไป ทั้งนี้ให้มีผลผูกพันในทุกกรณี และสามารถใช้งานได้โดยตรงในทุกประเทศสมาชิก

2) กฎหรือคำสั่ง (Directives) ถือเป็นพระราชบัญญัติของสหภาพยุโรปเช่นกันกับระเบียบข้อบังคับ (Regulation) ข้างต้น โดยจะเกิดผลกับประเทศสมาชิกที่ให้ความเห็นชอบ โดยไม่ต้องมีการออกคำสั่ง แตกต่างจากกฎระเบียบข้อบังคับที่จะต้องมีการดำเนินการออกคำสั่งอยู่คำสั่งนี้อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The Treaty on the Functioning of the

²⁸ ปีลันนา เล่าอักรากค์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 22. หน้า 56.

²⁹ ไพโรจน์ นวนุช. (2553). *สินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตรผู้บริหารกระบวนกรยุติธรรมระดับสูง. วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 2.

³⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 4.

³¹ ไพโรจน์ นวนุช. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 5.

European Union)³² คำสั่งให้มีผลผูกพันสมาชิกที่ได้เป็นสมาชิกอยู่ นำไปเป็นทางเลือกในการกำหนดรูปแบบและวิธีการในระดับประเทศสมาชิกที่ผูกพันนั้น

3) การตัดสินใจ (Decision) ของคณะกรรมการยุโรป ถือเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีผลกระทบต่อประเทศสมาชิกซึ่งจะมีผลผูกพันตามกฎหมาย และมีผลกระทบต่อประชาชน โดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหภาพยุโรปสามารถมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่คณะกรรมการยุโรปใช้อำนาจในการตัดสินใจได้ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The Treaty on the Functioning of the European Union)³³ คำตัดสินใจมีผลผูกพันในสิ่งทั้งปวงแก่บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนคำแนะนำและความคิดเห็น (Recommendations and Opinions)³⁴ ตามข้อบังคับที่ 288 ของคณะกรรมการยุโรป จะไม่มีผลผูกพันและบังคับแต่อย่างใด การพิจารณาและตัดสินใจพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะพิจารณาตัดสินโดยศาลยุติธรรมของสหภาพยุโรป (The Court of Justice of the European Union : CJEU)³⁵ โดยจะเป็นผู้ตีความและบังคับให้เป็นไปตามสนธิสัญญาหรือกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ในกลุ่มประเทศสมาชิก สำหรับกฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

หลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป อยู่ในรูปแบบของกฎ (The Directive) ได้ถูกตราขึ้นในขณะที่เป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community : EEC)³⁶ โดยรับเอาหลักเกณฑ์ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations Test) ของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา คือ The Restatement (Second) of Torts มาตรา 402 A มาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย ชื่อว่า Council Directive 85/374/EEC³⁷ บัญญัติขึ้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 และกำหนดให้ประเทศสมาชิคนำไปปรับใช้กับกฎหมายภายในประเทศ ภายในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1988 ถือเป็นกฎหมาย ระเบียบ และบทบัญญัติในด้านการบริหารประเทศสมาชิกที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบสำหรับผลิตภัณฑ์ที่บกพร่อง โดยมีวัตถุประสงค์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค 2 ประการ คือ เพื่อให้

³² ไพโรจน์ นวนุช. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 8.

³³ ไพโรจน์ นวนุช. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 11.

³⁴ ไพโรจน์ นวนุช. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 15.

³⁵ ไพโรจน์ นวนุช. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 19.

³⁶ ไพโรจน์ นวนุช. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 21.

³⁷ The Summaries of EU legislation. (2012). *Defective products: liability*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32012_en.htm [2560, 7 มกราคม].

แนใจได้ว่าสามารถคุ้มครองผู้บริโภคในระดับสูง และอีกประการหนึ่งเพื่อให้มีความปลอดภัยของสินค้าที่เคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก³⁶ จุดเริ่มต้นของการบัญญัติกฎหมาย Council Directive 85/374/EEC เนื่องมาจากอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางสัญญาในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการเกิดโศกนาฏกรรมของยารักษาโรค Thalidomide³⁷ เมื่อทศวรรษที่ 1960 ที่หลักของการรับประกันในกฎหมายสัญญาและหลักกฎหมายละเมิดยังมีช่องว่างไม่สามารถบังคับให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนผู้เคราะห์ร้ายที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ยาดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นมาแทน โดยรับเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (The Restatement (Second) of Torts) ของสหรัฐอเมริกาเป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมาย (The Directive) เพื่อวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ

ประการแรก เป็นเรื่องของนโยบายในการแข่งขันทางการค้า เพราะหลักความคุ้มครองเกี่ยวกับสินค้าไม่ปลอดภัยในแต่ละประเทศสมาชิกมีความแตกต่างกัน ทำให้เงื่อนไขของการแข่งขันทางการค้ามีความแตกต่างกันด้วย เมื่อมีการออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายในผลิตภัณฑ์มาบังคับใช้แล้วจะทำให้แต่ละประเทศสมาชิกออกกฎหมายที่สอดคล้องกันทำให้ปัญหาเรื่องการแข่งขันทางการค้าหมดไป

ประการที่สอง เป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ต้องการให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบโดยเด็ดขาดจากสินค้าไม่ปลอดภัย และต้องการช่วยให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการคุ้มครองที่ดียิ่งขึ้นมีต้องเผชิญปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี³⁸ คณะกรรมการกำกับตลาดของสหภาพยุโรป (Commission Directorate - General Internal Market) ได้ออกข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการสหภาพยุโรปแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้และขยายขอบเขตการบังคับใช้ โดยใช้ชื่อว่า “The Green Paper หรือกระดาษพิมพ์เขียว”³⁹ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการบังคับใช้และปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ผลิต

³⁶ Analysis & Perspective. (2001). *Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17, 2001*. The Bureau of National affairs. Inc., Washington, D.C., page. 403 (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF. [2560, 7 มกราคม].

³⁷ ศักดา ธนิตกุล. (2553). *กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ครั้งที่ 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 63.

³⁸ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2552). พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามกฎหมายเยอรมัน. *กฎหมาย*. 56 (1). หน้า 183.

³⁹ Analysis & Perspective. อ้างแล้วข้างบนที่ 38.

2.3.4 การกำหนดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการพัฒนามายาวนานพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติของกฎหมายหรือแนวคำพิพากษาของศาล โดยมีการนำเอาหลักตามสัญญาซื้อขายและหลักละเมิดมาใช้บังคับกรณีที่มีความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว การนำหลักซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน จะกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าและหากมีการรับประกันคุณภาพของสินค้า หากสินค้านั้นด้อยคุณภาพ หรือไม่ปฏิบัติตามที่ผู้ขายรับประกันไว้ ผู้ขายต้องรับผิดชอบในการชดเชยราคาคืนหรือผู้ซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญา โดยการส่งมอบสินค้าคืนแก่ผู้ขายได้

นอกจากนี้หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ขายตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการจำหน่ายสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีการนำเอาหลักละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 823 มาบังคับใช้แทน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายจะมีภาระในการพิสูจน์ว่าสินค้านั้นไม่มีความปลอดภัย และความไม่ปลอดภัยดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย แต่ในกรณีของพิสูจน์เรื่องความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ขายนั้น ศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้โยนภาระการพิสูจน์ไปอยู่กับฝ่ายจำเลย เพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย เพราะเห็นว่าการให้โจทก์พิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตนั้นเป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้⁴² โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 1968 ในคดีโรคระบาดไก่ Huehnerpest – Urteil⁴³ โดยศาลเยอรมันได้ใช้หลักในเรื่องการโยนภาระพิสูจน์ที่เป็นผลร้ายให้แก่ฝ่ายผู้ประกอบการหรือจำเลย ซึ่งศาลเยอรมันได้วินิจฉัยว่าผู้ผลิตเป็นผู้อยู่ในฐานะที่อาจกระทำให้เกิดความเสียหายได้ จึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่าผู้ผลิตมิได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด ศาลฎีกาได้นำเอามาตรา 823 (1) มาเป็นแนวทางตัดสินให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย แต่การนำหลักละเมิดมาใช้ในปัญหาความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของศาลเยอรมันก็ไม่อาจแก้ปัญหาให้เป็นที่พอใจได้ในทุกกรณีได้ จึงต้องมีกฎหมายพิเศษที่บังคับกับสินค้าหรือมุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภค หรือผู้ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยเครื่องมือแพทย์ พระราชบัญญัติอาหารและเครื่องดื่ม พระราชบัญญัติความปลอดภัยของสินค้า รวมตลอดถึงพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหาย

⁴² อนันต์ จันทร์ โอภากร. (2547). *กฎหมายความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 86.

⁴³ BGH Urt.v. 26. 11. 1968 VI ZR 212/66, NJW 69, 269.

ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย⁴⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1989 (Product Liability Act 1989 : The PLA)⁴⁵ มีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) เนื่องจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเข้าเป็นสมาชิกประเทศหนึ่งของสหภาพยุโรป โดยจะต้องตรากฎหมายให้อยู่ภายใต้กรอบที่สหภาพยุโรปกำหนดไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ โดยสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ออก เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1989 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1990 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

2.3.5 การกำหนดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น⁴⁶

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ได้มีการพิจารณาถึงความเป็นไปของระบบว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ซึ่งได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1972 เป็นต้นมา เนื่องจากการเกิดปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับอันตรายที่อยู่ในขั้นรุนแรงมาก และจนถึงปัจจุบัน ในต่างประเทศซึ่งเริ่มจากกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกได้เริ่มพัฒนากฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ โดยในปี ค.ศ. 1985 EC Directives ได้มีประกาศมีผลบังคับใช้ออกมา และในขณะเดียวกัน ภายในประเทศญี่ปุ่นก็ได้มีการร่างกฎหมายหรือข้อเสนอแนะในการร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ออกมาหลายฉบับจากหลายฝ่ายด้วยกัน เช่น พรรคการเมือง นักวิชาการ หรือสหภาพนายความ เป็นต้น และสำหรับในส่วนของรัฐนั้น รัฐได้เริ่มทบทวนและพิจารณาจากผลการประชุมความเป็นอยู่ของประชาชนครั้งที่ 13 เมื่อปี ค.ศ. 1990 เป็นครั้งแรก และได้ผ่านรัฐสภาเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 1994 และประกาศใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม ในปีเดียวกันซึ่งมีผลบังคับใช้ในปีถัดไปเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1995 จะเห็นได้ว่าได้ใช้กระบวนการในการใช้เวลาในการผลักดันกฎหมายฉบับนี้กว่า 30 ปี ในอดีต หากเกิดกรณีพิพาทระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจกับผู้บริโภค จะมีกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับโดยกฎหมายแพ่งได้บัญญัติให้ผู้ประกอบการธุรกิจรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายอันเกิดแก่ผู้บริโภคหากผู้ประกอบการธุรกิจนั้นมีเจตนาหรือจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการให้ผู้ประกอบการธุรกิจดำเนินธุรกิจโดยเสรีตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด หากมีกรณีพิพาทก็จะนำหลัก

⁴⁴ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. อ่างแล้วชิงอรรถที่ 40. หน้า 182.

⁴⁵ Richard Best. (2012). *A Comparison of Civil Liability for Defective Products in the United Kingdom and Germany*. German Law Journal. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.germanlawjournal.com>. [2560. 29 พฤษภาคม]

⁴⁶ อัครพงษ์ เวชยานนท์. (2555). *กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในญี่ปุ่น : Product Liability Law in Japan*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/164075> [2560. 3 พฤศจิกายน].

กฎหมายแพ่งมาใช้บังคับ แต่ปัจจุบัน ได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ขึ้น ด้วยวัตถุประสงค์ดังนี้

1) ต้องการให้ผู้บริโภคมีฐานะในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ทัดเทียมกับผู้ประกอบการซึ่งมีศักยภาพสูงในการพัฒนากระบวนการผลิตอย่างสลับซับซ้อนขึ้น จนอาจทำให้ผู้บริโภคตามไม่ทัน ไม่สามารถรู้ได้เท่าทันการพัฒนากระบวนการผลิตของผู้ประกอบการธุรกิจ และตกเป็นผู้เสียหายเปรียบในที่สุด ความทัดเทียมกันในระบบเศรษฐกิจการตลาดของทั้งสองฝ่ายจะเป็นการป้องกันและรองรับปัญหาอันอาจเกิดจากการพัฒนาการผลิตในอนาคต

2) ต้องการให้ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นผู้รับภาระในการนำสืบกรณีต่างๆ ที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้บริโภค เป็นการลดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายซึ่งไม่สามารถที่จะนำสืบถึงความบกพร่อง ความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในการผลิตของผู้ประกอบการธุรกิจ โดยหากพบว่าเกิดความบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้ประกอบการแม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค สำหรับเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ มีดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ ได้กำหนดความรับผิดในการชดเชยค่าเสียหายของผู้ผลิตสินค้า ในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินอันเนื่องมาจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์

(2) ผลิตภัณฑ์ ได้กำหนดสังหาริมทรัพย์ทั่วไป ที่ผ่านกระบวนการผลิตหรือการแปรรูป และมีแนวความคิดให้รวมถึงอสังหาริมทรัพย์ด้วย

(3) ความบกพร่อง การที่ผลิตภัณฑ์ขาดซึ่งสภาพความปลอดภัยที่สมควรมีอยู่โดยปกติ การพิจารณาความบกพร่องจะใช้หลักพิจารณาองค์ประกอบโดยรวม โดยจะนำตัวอย่างคดีที่สำคัญๆ มาใช้อ้างอิงในการพิจารณา

(4) ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ ได้กำหนดความรับผิดในการชดเชยค่าเสียหายโดยยึดหลักความบกพร่องเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาความรับผิด ซึ่งถือว่าเป็นหลักพิเศษของกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่น มาตรา 709 ซึ่งถือเอาเจตนา ความจงใจ หรือความประมาทเลินเล่อเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาคดี

(5) ผู้ต้องรับผิด ได้กำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ใช้ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้าต่างๆ บนผลิตภัณฑ์เป็นผู้ต้องรับผิด

2.4 วิวัฒนาการเกี่ยวกับความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย

ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัย และก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภค เช่นเดียวกับประเทศอื่น เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป หรือประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น มีพัฒนาการของกฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทย สามารถอธิบายได้ต่อไปนี้

2.4.1 วิวัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของในสมัยโบราณ

ประเทศไทยมีการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันมาตั้งแต่สมัยโบราณจากประวัติศาสตร์ทางการค้าของประเทศไทยเท่าที่สามารถตรวจสอบได้ เกี่ยวกับปัญหาความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยสมัยก่อนที่จะมีแนวความคิดในการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกรณีสินค้าเสียหายจะยังอยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย เรื่องความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าเท่านั้น โดยในวิวัฒนาการและแนวความคิดการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศ แยกได้ดังต่อไปนี้

1) สมัยสุโขทัย ถือว่าเป็นสมัยที่เริ่มมีความชัดเจนในการค้าขายระหว่างกับพิจารณาได้จากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง โดยได้จารึกเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 1835 ด้านที่ 1 ว่า “เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมื่อสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลูทางเพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้าง ค้า ใครจักใคร่ค้าม้า ค้า ใครจักใคร่ค้าเงือนค้าทองคำ”⁴⁷ จากหลักศิลาจารึกดังกล่าวทำให้เห็นว่าในสมัยสุโขทัย เป็นยุคที่มีความเจริญทางการค้าขายอย่างมาก นอกจากนี้แล้วในสมัยสุโขทัยยังถือเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตเงินตราที่มีรูปแบบเฉพาะตัวของคนไทย โดยทางราชการอนุญาตให้ประชาชนผลิตเงินพดด้วงใช้เอง และมีการยกเว้นการเก็บจังกอบ (ภาษีที่จัดเก็บค่าผ่านทางเข้าออกเมือง) เพื่อสนับสนุนการค้าเสรี แต่สำหรับความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขายกันนั้น ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับความรับผิดตามสัญญาซื้อขายระหว่างกันแต่อย่างใด

⁴⁷ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ). (2552). *การคุ้มครองผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ. หน้า 5.

2) สมัยอยุธยา สมัยกรุงศรีอยุธยา มีการค้าขายกับต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นกว่าในสมัยสุโขทัย และได้มีการออกพระราชกำหนดกฎหมายวางระเบียบเกี่ยวกับการค้าขายหลายฉบับ แต่เป็นลักษณะของกฎจารีตประเพณี ที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับซึ่งคนในชุมชนใช้สืบต่อกันมาและเพิ่งจะมีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรใช้ในภายหลัง กล่าวคือ

(1) คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า มูลคดี เป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้เป็นหลักในการบัญญัติกฎหมายย่อยขึ้นมาบังคับใช้ โดยประเทศไทยได้แบบอย่างกฎหมายนี้มาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของชาวมอญ รวมถึงชาวมอญเองก็ดัดแปลงคัมภีร์ดังกล่าวนี้มาจากคัมภีร์มธุรธรรมศาสตร์ของสาธารณรัฐอินเดียอีกต่อหนึ่ง โดยการดัดบางส่วนที่เป็นลัทธิพราหมณ์ออกเหลือเฉพาะที่เป็นกฎหมายแท้ๆไว้

(2) พระราชศาสตร์หรือสาขาคดี เป็นกฎหมายย่อยที่พระมหากษัตริย์ตราขึ้นใช้ในรูปพระราชกำหนด บทพระอัยการ และพระราชบัญญัติ โดยอาศัยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นหลัก ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับเหตุการณ์บ้านเมืองและวัฒนธรรมประเพณีในสมัยนั้น พระราชศาสตร์จึงเป็นกฎหมายเฉพาะรัชกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์องค์ต่อมาอาจยอมรับมาใช้หรือไม่ก็ได้ เอกสารทางประวัติศาสตร์ของสมัยอยุธยาได้สูญหายไปจำนวนมากในระหว่างที่กรุงศรีอยุธยาได้เสียกรุงครั้งที่ 2 ให้แก่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาในปี พ.ศ. 2310 ทำให้การศึกษาทางประวัติศาสตร์ไม่มีความชัดเจนเท่าใดนัก

3) สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงเห็นควรให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่โบราณและทำการรวบรวมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2347 เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” มีตราประทับ 3 ดวง คือ ตราราชสีห์ ตราคชสีห์ และตราบัวแก้ว⁴⁸ นอกจากนี้มีพระราชกำหนดเพื่อประกาศใช้สำหรับการซื้อขายทองคำ โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้ซื้อเสียสิทธิที่จะฟ้องร้องเอาราคาคืนจากผู้ขายได้ ทั้งนี้เนื่องจากตามหลักกฎหมายเก่าผู้ซื้อทองคำมีความมั่นใจว่าจะได้รับราคาคืนอย่างแน่นอน หากทองที่ซื้อมาไม่ใช่ทองคำแท้หรือเป็นทองเคลือบทองอาบ ผู้ซื้อจึงไม่มีความระมัดระวังในขณะที่ซื้อขาย แต่กฎหมายฉบับใหม่นี้บังคับให้ผู้ซื้อต้องใช้ความระมัดระวังสมควรในการตรวจตราทองคำก่อนซื้อ ถ้าผู้ซื้อประมาทเลินเล่อราคาทองที่ผู้ขายจะต้องคืน จึงไม่สมควรให้ผู้ซื้อเป็นผู้ได้รับคืนไป แต่ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ส่วนผู้ซื้อจะฟ้องเรียกเงินคืนได้หรือไม่อย่างไรนั้น ต้องพิจารณาในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญา

⁴⁸ เซาวรส บุญพานิช. (2550). ปัญหาเรื่องที่มาและลักษณะของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์สยาม. *วารสารสังคมและมนุษยศาสตร์*. 33 (1). หน้า 57.

แนวความคิดในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ขายที่จะต้องชำระราคากิน โดยอาศัยเจตนาหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ซื้อนั้นยังไม่เป็นที่รู้จักในสมัยนั้น⁴⁹ ในเวลาต่อมามีการตัดสินคดีเกี่ยวกับการทำทองเคลือบทองอาบ ซึ่งถือว่าเป็นคดีที่สามารถเทียบได้กับความรับผิดชอบในการชำระคบบทรวงของสินค้าที่เห็นได้ในสมัยนั้น ในการตัดสินคดีดังกล่าวมีบทที่ว่า “มีบทพระอัยการห้ามไว้แต่ก่อนตามพระราชประเพณีสืบมา มิให้ผู้ใดทำทองเคลือบทองอาบทองพร่างซื้อขาย จำนำ เป็นอันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดทำขึ้นได้พิจารณาเป็นสัจไซ้ ให้ทวนด้วยลวดหนั่ง 25 – 60 ที ตัดนิ้วตะเวน อย่าให้กุมค้อน กุมคิมได้แล้วให้เร่งเงินให้ผู้มีชื่อผู้รับจำนำ พระราชอาญาถึงเท่าคังนี้ ผู้มีชื่อซึ่งเป็นคนชั่วมิได้เกรงกลัวพระราชอาญาคบหากันลักลอบทำทองเคลือบทองอาบทองพร่างซื้อขาย จำนำ แก่ผู้มีทรัพย์รับไว้ เมื่อพิเคราะห์ดูคนสองจำพวกนี้ ฝ่ายผู้ทำ ผู้ซื้อ ผู้รับจำนำ เป็นเหตุเป็นปัจจัยถึงกันฝ่ายผู้ทำเป็นคนโมหะ ยากจนคิดกลอุบาย โดยจะหาทรัพย์ให้ได้เป็นประโยชน์แก่ตัวมิได้เกรงกลัวภัยในอนาคต ปัจจุบันจึงได้กระทำการคังนี้ ที่จะได้ทรัพย์โดยเร็ว ฝ่ายผู้มีทรัพย์ซึ่งรับ ชื่อ จำนำ เล่า ลางที่เป็นคนโลกเจตนาหาปัญญามิได้ เห็นว่ารูปประพัน โดยผู้มีชื่อเอามาขายและจำนำราคาต่ำถูก รับไว้จะได้กำไรมาก มิได้พิจารณาให้ผู้รู้มาช่วยดูทดลองให้รู้ว่าทองดีฤชั่ว ค่วนรับไว้ด้วยใจโลก ครั้นนานมาจึงรู้ว่าทองเคลือบ อาบ เอามาร้องฟ้องว่ากล่าวแก่เพ่งสภาเจ้าเมือง หวังจะเอาทรัพย์คืน ผู้รับฟ้องต้องลำบากยากที่จะพิจารณาหาความจริงได้ จนเคืองได้ละอองฯ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระธรรมอันมหาประเสริฐอุปด้วยพระปรีชาญาณทรงพระราชดำริเห็นว่า บทพระอัยการให้เอาโทษแก่ผู้ทำทองพร่าง เคลือบ อาบ และผู้รู้เห็นเป็นใจช่วยขาย ช่วยจำนำนั้น ก็ควรด้วยโทษอยู่แล้วแต่จะว่าให้เรียกเอาเงินทุนให้แก่ผู้นั้น ครั้นจะยื่นคงไว้ตามบทพระอัยการฝ่ายผู้มีทรัพย์ ซึ่งรับซื้อขาย จำนำ นั้นหาเข็ดหลาบไม่ ด้วยใจโลก เจตนามิได้พินิจพิจารณาก็จะซื้อหารับจำนำไว้อีกถึงเป็นทองเคลือบ อาบ ก็ไว้ใจว่าจะได้ทุนคืนโดยพระอัยการ⁵⁰ โดยปรากฏว่ากฎหมายตราสามดวงนี้ถือว่าเป็นกฎหมายหลักที่ใช้มาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 5 เป็นเวลาเกือบ 100 ปี และถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่เริ่มมีความชัดเจนในการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้ซื้อมากขึ้น

4) สมัยรัชกาลที่ 5 การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกเพื่อให้ทันสมัย ในสมัยของรัชกาลที่ 5 กฎหมายตราสามดวงนี้จึงมีการเลิกใช้⁵¹ และได้มี

⁴⁹ โรเบิร์ต แลงการ์ด. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์. หน้า 86.

⁵⁰ สถาบันปรีดี พนมยงค์. (2548). *กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 272.

⁵¹ ชาญชัย แสงศักดิ์และวรรณชัย บุญบำรุง. (2552). *การจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม. หน้า 110.

การประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 โดยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468 เป็นต้นโดยในการยกร่างกฎหมายลักษณะซื้อขายสินค้า คณะกรรมการได้ยกร่างโดยอาศัยพระราชบัญญัติว่าด้วยการซื้อขายสินค้าของประเทศอังกฤษเป็นแม่บทสำคัญ โดยการตีความกฎหมายลักษณะซื้อขายของอังกฤษได้หลายกรณี⁵² และได้มีการตรวจชำระใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ใหม่ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2471 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472⁵³ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายทรัพย์สินและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ซื้อหรือผู้ขายต่อสินค้าที่ซื้อขาย รวมทั้งความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ที่กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องในกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดี ผู้ขายจะต้องรับผิด (มาตรา 472 วรรคหนึ่ง) แม้ผู้ขายรู้หรือไม่ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่ (มาตรา 472 วรรคสอง) สาเหตุที่ผู้ขายจะต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายนั้น ก็เนื่องมาจากหลักทั่วไปในสัญญาที่กำหนดให้คู่สัญญาจะต้องกระทำการโดยสุจริต⁵⁴ โดยผู้ขายจะต้องใช้ความระมัดระวังตรวจสอบให้ดีว่าทรัพย์สินที่ซื้อขายและจะส่งมอบนั้นต้องมีคุณภาพดีและเหมาะสมแก่ประโยชน์ในการใช้สอยของผู้ซื้อครบถ้วนทุกประการ ซึ่งแนวคิดของหลักกฎหมายดังกล่าวถือได้ว่าสอดคล้องกับหลัก “ผู้ขายต้องระวัง (Caveat Venditor)” ของประเทศอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกา

2.4.2 วิวัฒนาการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทย

ก่อนที่จะมีความคิดริเริ่มในการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นสมัยปัจจุบันนั้น ระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจของไทยจะเป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างแคบและจำกัดใช้เฉพาะในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น ประกอบกับในกระบวนการผลิตสินค้าและการจำหน่ายสินค้านั้นยังคงเป็นไปในลักษณะที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกันไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก อย่างเช่น ในสมัยปัจจุบันนี้ ซึ่งระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้ผู้แข่งขันหาทางเอาชนะกันในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ที่อาจจะไม่

⁵² วิทยุ เครื่องาม อ่างแล้วเชิงอรธที่ 11. หน้า 13.

⁵³ สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธุ์ ขอบน้ำดาล. (2551). *ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์เจริญธุรกิจการพิมพ์. หน้า 149

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 224.

ถูกต้องจนนำไปสู่การไม่มีการแข่งขันหรือเกิดการผูกขาด (Monopoly)⁵⁵ ประกอบกับความเจริญทางอุตสาหกรรม กระบวนการผลิต วิทยาการ และระบบการตลาด มีความเจริญก้าวหน้าและสลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก เพราะผู้ผลิตต่างก็หาวิถีทางที่จะลดค่าใช้จ่ายในการผลิตและเพิ่มผลกำไรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จนทำให้ความละเอียดรอบรอบและคุณภาพของสินค้าลดลง

นอกจากนี้การขยายตัวแห่งการค้าและการพาณิชย์ มีการขยายตัวอย่างกว้างขวางออกไปจากระดับหมู่บ้านไปสู่ระดับเมืองและไปสู่ระดับประเทศ สินค้าในตลาดมีการกระจาย เผยแพร่ และมีการเพิ่มประเภทหรือชนิดมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม จนทำให้หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) ที่บังคับใช้อยู่ในขณะความยุติธรรม เพราะผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่อาจปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีได้และความระมัดระวังของผู้ซื้อในระดับวิญญูชน หรือระดับธรรมดาไม่อาจช่วยผู้ซื้อหรือผู้บริโภคให้ได้รับผลตอบแทนจากสินค้าที่ซื้อขยว่าคุ้มเท่ากับเงินที่เสียไปหรือไม่ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดอันตรายเนื่องจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมาได้โดยไม่อาจคาดหมายได้ ด้วยเหตุนี้ภาครัฐเริ่มหันเข้ามาคุ้มครองและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของผู้บริโภคให้มากขึ้น โดยเฉพาะสิทธินอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับการชดใช้ค่าเสียหายตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องสัญญาธรรมดาโดยได้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในด้านต่าง ๆ มากมาย เพื่อแก้ปัญหาเป็นกรณีไปมีนโยบายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบแต่ละด้านเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งในขณะเริ่มแรกยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อรับรองสิทธิของผู้บริโภค (General Right of the Consumer) และจัดตั้งองค์กรกลาง (Central Agency)⁵⁶ ขึ้นมาแต่อย่างไร

กฎหมายที่รัฐออกมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวล้วนแต่เป็นกฎหมายมหาชนที่มีความมุ่งเน้นคุ้มครองประชาชนให้มีความปลอดภัยเป็นการทั่วไป โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นหลัก ในครั้งแรกที่รัฐเริ่มใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้า ได้มีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งในรัชกาลที่ 7 ชื่อว่า พระราชบัญญัติหางน้ำนม พ.ศ. 2470 ใช้บังคับกับสินค้าประเภทหางน้ำนม โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้เพราะหางน้ำมนั้นเมื่อใช้เลี้ยงทารก ก็ทำให้ทารกมีอาหารไม่พอเลี้ยงร่างกายทำให้เกิดโรคร้ายแรงต่างๆ และในเวลานั้นปรากฏว่ามีผู้ใช้หางน้ำนมเลี้ยงทารกอย่างแพร่หลายในประเทศไทย⁵⁷ ต่อมาได้มีการออกกฎหมายที่มีลักษณะกำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐในการควบคุมกำกับผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคและบริโภคของประชาชน ให้ต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และ

⁵⁵ สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2540). *คู่มือการคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ : สำนักแผนและการพัฒนาการคุ้มครองผู้บริโภค. หน้า 1.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 4.

⁵⁷ สุขุม สุขนิสัย. อ้างแล้วจึงอรอดที่ 1. หน้า 24.

กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งลักษณะของกฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง เช่น พระราชบัญญัติควบคุมการขายยา พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติควบคุมอาหาร พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เป็นต้น บทบัญญัติในกฎหมายเหล่านี้ยังไม่ถือว่าเป็นกฎหมายที่ออกมามาใช้ หรือเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าแต่อย่างใด⁵⁶

2.4.3 ประวัติความเป็นมาของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เนื่องจากแต่เดิมที่การฟ้องร้องให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นเนื่องมาจากการใช้ผลิตภัณฑ์หรือ สินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงต้องฟ้องร้องโดยอาศัยกฎหมายลักษณะสัญญา และกฎหมายลักษณะละเมิดมาปรับใช้ ซึ่งถ้าเป็นการฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามสัญญานั้น ผู้เสียหาย หรือผู้บริโภคกับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจะต้องมีความสัมพันธ์ในฐานะคู่สัญญา จึงจะมีสิทธิฟ้องร้องให้รับผิดชอบได้ ตามหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of Contract) ส่วนถ้าเป็นการฟ้องร้องให้รับผิดชอบละเมิด ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจึงจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย ซึ่งหลักการความรับผิดชอบละเมิดโดยเคร่งครัดนี้ต่อมาได้พัฒนาเป็นหลักความรับผิดในผลิตภัณฑ์ จะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายลักษณะสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิดที่นำมาปรับใช้นั้นไม่เหมาะสมและยุติธรรมต่อผู้บริโภคในยุคปัจจุบันนี้ เนื่องจากผู้บริโภคจะต้องเป็นผู้พิสูจน์ถึงชำรุดความบกพร่องของสินค้าซึ่งเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะสามารถพิสูจน์ได้ ทำให้ในอดีตจึงแทบไม่มีกรณีที่ผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการเลย ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าที่ชำรุด บกพร่องหรือผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไปโดยปริยาย

จึงเป็นเหตุให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมายลักษณะสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิดที่มีอยู่ โดยให้ผู้ที่มิใช่ผู้เรียกชดเชยแก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญาและนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้เพื่อกำหนดภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายใหม่โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือ ประมาทเลินเล่อของผู้กระทำผิดอีกต่อไปหรือให้ผู้บริโภคเพียงแต่พิสูจน์ให้เห็นได้ว่าสินค้านั้นไม่ ปลอดภัยจากการใช้อย่างไรก็เพียงพอ

หลักกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือที่ เรียกว่า “Product Liability” นั้นในประเทศไทยเกิดขึ้น เนื่องจากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ต้องการให้มีกฎหมายดังกล่าว

⁵⁶ สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 55. หน้า 5.

เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อเป็นมาตรการป้องกันการผลิต การนำเข้าหรือการจัดจำหน่ายสินค้าที่เป็นอันตรายอันเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศ⁵⁹ และเพื่อรับมือกับการกีดกันทางการค้าและให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคที่สอดคล้องกับแนวทางของสากล จึงได้เสนอให้มีการร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

กำหนดให้ผู้ประกอบการและผู้นำเข้าต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย อันเนื่องมาจากความบกพร่องของสินค้าที่ผลิต นำเข้า หรือจำหน่ายไม่ว่าจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยนำหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ โดยให้ผู้ประกอบการมีภาระการพิสูจน์เพื่อยกเว้นความผิดได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดและให้กำหนดอายุความให้ยาวกว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดอายุความในกรณีกระทำละเมิดต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึง การละเมิด และรู้ตัวผู้จะพึงใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างไรก็ตามห้ามเกิน 10 ปี นับแต่วันทำละเมิดซึ่งต่อมา กฎหมายฉบับนี้ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ในชื่อพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และจะมีผลใช้บังคับได้ ตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

2.5.1 ความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defective Product)⁶⁰

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้ให้บทนิยามไว้ว่า “สินค้า” หมายความว่า สິงหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและให้บทนิยามคำว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (Defective Product) หมายถึง สินค้าที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะเหตุจากการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

⁵⁹ สมศักดิ์ นาดระกูลพิสุทธิ์. (2542). ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง. *วารสารนิติศาสตร์*. 4 (33). หน้า 80-81.

⁶⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. มาตรา 4.

กฎหมายได้ให้ความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้เพื่อกำหนดลักษณะหรือความชำรุดบกพร่องของสินค้าไว้ว่ากรณีของสินค้าที่เกิดความชำรุดบกพร่องนั้นจำกัดเฉพาะสินค้า ที่มีคุณสมบัติหรือความชำรุดบกพร่องที่มีสภาพผิดแปลกไปจากสภาพปกติ หรือมีความเสื่อมสภาพแฝงอยู่ในตัวสินค้าแล้วซึ่งจากนิยามศัพท์ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งสินค้าออกได้เป็น 2 ประเภท⁴¹ ได้แก่

2.5.1.1 สินค้าที่อยู่ในบังคับของกฎหมายซึ่งสามารถแบ่งประเภทของสินค้าได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) สังกหริมทรัพย์ที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย คือสินค้าทุกชนิดที่มีรูปร่างและเคลื่อนที่ได้ไม่ว่าสินค้านั้นจะใช้เพื่ออุปโภคหรือบริโภคเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เสื้อผ้า ยารักษาโรค เป็นต้น และสินค้านั้นอาจมีการผลิตในประเทศก็ได้หรือเป็นสินค้าที่ผลิตในต่างประเทศ แต่มีการนำเข้ามาขายในประเทศ หากสินค้านั้นมีการขายในประเทศย่อมอยู่ในบังคับของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นี้ทั้งสิ้นโดยไม่จำกัดแหล่งผลิตต้นทาง

2) ผลิตผลเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในมาตรา 4 หมายความว่า “ผลผลิตอันเกิดจากเกษตรกรรมต่างๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลผลิตที่เกิดจากธรรมชาติ” ดังนั้นหากเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ กฎหมายยกเว้นให้ เพราะไม่มีการกระทำของมนุษย์ที่ทำให้เกิดผลผลิตนั้นๆ แต่หากบุคคลที่นำผลผลิตตามธรรมชาตินั้นมาขายแล้วเกิดพิษหรืออันตรายต่อมนุษย์ บุคคลนั้นก็อาจต้องรับผิดชอบตามกฎหมายทั่วไปว่าด้วย สัญญาหรือละเมิด แล้วแต่กรณีไป

3) กระแสไฟฟ้า ถือว่าเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่มีสำคัญและความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็จัดให้กระแสไฟฟ้าเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่อยู่ในบังคับของกฎหมายฉบับนี้ เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้ผลิตขึ้นและสามารถขายได้ ซึ่งในปัจจุบันประเทศต่างๆที่มีการออกกฎหมายว่าด้วยสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ต่างยอมรับกันว่ากระแสไฟฟ้าเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่อยู่ในบังคับของกฎหมายและผู้ผลิตต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้

2.5.1.2 สินค้าที่ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท

⁴¹ พงษ์เดช วานิชกิตติกุล. (2552). คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์. หน้า 25-30.

1) บริการ โดยทั่วไปสิ่งที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการผลิตหรือจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค มีอยู่ 2 ลักษณะ คือสินค้าหรือบริการ แต่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้เฉพาะสินค้าเท่านั้นที่อยู่ในบังคับไม่รวมถึงบริการ ดังนั้นหากผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากการใช้บริการ ก็ไม่สามารถฟ้องร้องให้ผู้ประกอบการรับผิดตามกฎหมายฉบับนี้ได้ แต่สามารถให้รับผิดได้ตามกฎหมายฉบับอื่นๆที่ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ หรือตามกฎหมายความรับผิดตามสัญญาหรือตามละเมิดก็ได้

2) อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน บ้าน อาคาร หอสมุด ดิถุภัณฑ์ เป็นต้น ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

3) สินค้าดิจิทัลหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่อยู่ในรูปแบบของแผ่นดีวีดี แผ่นซีดี เช่น หนังสือดิจิทัล เพลง ภาพยนตร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ก็ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่อยู่ในบังคับของกฎหมายอื่นทั่วไป เช่น กฎหมายความรับผิดตามสัญญาหรือตามละเมิด กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

4) สินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายกระทรวง

2.5.2 ทฤษฎีความรับผิดทางสัญญาของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

หลักความรับผิดในทางสัญญานั้นเกิดจากความสัมพันธ์ของคู่สัญญาและมีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น เนื่องจากคู่สัญญามีหน้าที่ซึ่งกันและกัน และสัญญาถือว่าเป็นการทำนิติกรรมอย่างหนึ่ง ดังนั้นทฤษฎีความรับผิดในทางสัญญาจึงมีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีนิติกรรมที่มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยโรมัน โดยในสมัยโรมันรู้จักนิติกรรมในลักษณะที่มีหลายรูปแบบหลายลักษณะ และองค์ประกอบซึ่งขึ้นอยู่กับนิติกรรมแต่ละอันเป็นการเฉพาะหรือที่เรียกว่าเอกเทศสัญญา ซึ่งในช่วงแรกชาวโรมันยังคงยึดติดกับรูปแบบ (Form) เป็นหลักแต่มีการสร้างเงื่อนไขหรือเงื่อนไขและลักษณะต่างๆ ต่อมาในสมัยยุคโรมันคลาสสิกที่เริ่มมีความเจริญทางการคมนาคม และการเกิดการผสมผสานของจารีตประเพณีกับทางปฏิบัติในทางเศรษฐกิจของกรีก ทำให้เกิดการสร้างแนวทางสำหรับการสร้างรูปแบบของกฎหมาย ซึ่งยอมให้บุคคลสามารถออกกฎเกณฑ์สำหรับตนเองเพื่อบังคับเกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนเองได้ตามรูปแบบของกฎหมาย ซึ่งปรากฏเด่นชัดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน โดยนำเอาแนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติในฐานะที่เป็นเหตุผลแรกที่เน้นธรรมชาติของมนุษย์⁶² มาประกอบกับความคิดของสำนักกฎหมาย

⁶² ปรีดี เกษมทรัพย์. (2526). *นิติปรัชญาภาคสอง : บทนำทางประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิตรนราการพิมพ์. หน้า 27-30.

ประวัติศาสตร์ที่เน้นจิตวิญญาณของประชาชน” มาสรุปรวมกันเป็นการยอมรับอำนาจการสร้างกฎหมายในเจตนาของประชาชนและยอมรับเสรีภาพ⁶⁴ การทำสัญญาแต่เดิมนั้นถือว่าคู่สัญญามีเสรีภาพที่จะตกลงทำสัญญากันอย่างใดก็ได้ แต่ปัจจุบันเริ่มมีกฎหมายที่ได้ออกกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆเพื่อให้ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งในการทำสัญญามีหลักหรือทฤษฎีที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อการทำสัญญาอยู่ ดังต่อไปนี้

2.5.2.1 ทฤษฎีว่าด้วยหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of Will) และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญแก่เจตนาของบุคคลและถือหลักว่า หน้าที่เกิดจากสัญญาเป็นหน้าที่ยุติธรรม เพราะคู่สัญญามีเสรีภาพ อิสรภาพที่จะทำสัญญาหรือไม่ทำสัญญาก็ได้ ถ้าเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งเอาใจเอาเปรียบซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมก็ไม่จำเป็นต้องยอมรับหนี้สิน

2.5.2.2 ทฤษฎีทางสังคมในการทำสัญญา ทฤษฎีนี้ถือว่าถ้าหากว่าคู่สัญญานั้นมีความแตกต่างกันไปทางวัยวุฒิ คุณวุฒิ ทางสังคม เศรษฐกิจ และวิชาความรู้ ความแตกต่างกันในเรื่องดังกล่าว อำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกันมาทำสัญญาขึ้น จะถือว่ายุติธรรมเสมอไปก็ย่อมไม่เป็นความจริง โดยหลักการแล้วสัญญาจะก่อให้เกิดความยุติธรรมก็ต่อเมื่อคู่สัญญามีความเท่าเทียมกันในทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นทางสติปัญญา ฐานะทางสังคม ทางเศรษฐกิจ มิฉะนั้นแล้วผู้ที่มีความแข็งแกร่งกว่าหรือผู้ที่มีอำนาจ ต่อรองสูงกว่าย่อมจะเป็นผู้ที่มีโอกาสที่จะกอบโกยเอาประโยชน์จากสัญญาได้มากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

ปัจจุบันนักกฎหมายในประเทศอังกฤษ เห็นว่าการที่รัฐออกกฎหมายคุ้มครองผู้ที่อ่อนแอกว่าทำให้เกิดผลเสียแก่ระบบเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น ดังนั้นเมื่อไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้จริง รัฐจึงควรปล่อยให้เป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญามากกว่า⁶⁵

ดังนั้นหลักเสรีภาพในการทำสัญญาในความหมายเดิมจึงไม่อาจนำมาใช้ได้อีกต่อไป เพราะไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาได้เพราะเหตุที่อำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน ของคู่สัญญา และผลของข้อกำหนดการจำกัดความรับผิดชอบตามกฎหมายที่ฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า จึงควรที่จะกำหนดหลักเสรีภาพของการทำสัญญาขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดให้คู่สัญญาต้องมีสถานะทาง สังคม และเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญานั้นเอง

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 137.

⁶⁵ สนั่นทรัพย์ (จำปี) โสคติพันธ์. (2549). *คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 43-45.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 47.

2.5.3 ทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายละเมิดมีวิวัฒนาการมาจากกฎหมายดั้งเดิมของโรมัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความสงบสุขในสังคมไม่ให้มีการแก้แค้นกันเอง เมื่อมีข้อขัดแย้งจากการกระทำให้เกิดความเสียหายขึ้นระหว่างสมาชิกของสังคม ซึ่งมูลละเมิดกับสัญญาต่างก็เป็นบ่อเกิดแห่งหนี้เหมือนกัน แต่ความรับผิดในหนี้ละเมิดแตกต่างจากความรับผิดในมูลหนี้สัญญา โดยที่ละเมิดเป็นหนี้ที่เกิดโดยกฎหมายกำหนด ส่วนสัญญาเป็นข้อตกลงของบุคคล ก่อความผูกพันเป็นหนี้ที่ต้องปฏิบัติหรืองดเว้นการอย่างใดอย่างหนึ่งและความรับผิดในทางละเมิดมีความแตกต่างกับความรับผิดในแง่สัญญาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ คือสัญญามุ่งถึงข้อตกลงในสัญญาส่วนละเมิดมุ่งถึงการชดใช้เยียวยาอันเป็นผลมาจากการกระทำละเมิดนั้น

กรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นและผู้บริโภคไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ผลิต จึงจำเป็นต้องนำทฤษฎีความรับผิดในทางละเมิดมาใช้ในการฟ้องคดี ซึ่งทฤษฎีความรับผิดทางละเมิดของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่สำคัญมี 2 ประการ^{๓๓} คือ

1) ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) ทฤษฎีนี้เกิดก่อน ค.ศ. 19 ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจะต้องมีการชดใช้เยียวยา ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เสียหาย แนวคิดนี้ไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำ มีความคิดพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกกระทำให้เสียหาย

2) ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) ทฤษฎีนี้มีหลักว่าความเสียหายที่จะมีผู้รับผิดชอบชดใช้เยียวยาได้นั้น ต้องเกิดจากการกระทำของบุคคลซึ่งจงใจกระทำหรือกระทำลงโดยขาดความระมัดระวัง ทฤษฎีนี้จึงมีพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองเสรีภาพของผู้กระทำมากกว่ามุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ซึ่งทฤษฎีความรับผิดตามกฎหมายไทย มีรากฐานบนทฤษฎีความผิด

2.5.4 ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัดของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เป็นหลักกฎหมายที่พัฒนามาจากหลักความรับผิดในเรื่องละเมิด กล่าวคือ โดยปกติผู้ที่จะมีความรับผิดโดยละเมิดต้องมีการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ และเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นในคดีละเมิดผู้เสียหายจึงมีภาระการพิสูจน์ ดังนี้

- 1) มีการกระทำหรือละเว้นกระทำการของผู้ละเมิด
- 2) ผู้ละเมิดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
- 4) ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำนั้น

^{๓๓} สุขุม สุขบัณฑิต, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1, หน้า 12.

แต่บางกรณีกฎหมายกำหนดให้บุคคลบางประเภทต้องรับผิดชอบแม้ไม่ตั้งใจ หรือประมาท เลินเล่อ เนื่องจากการกระทำของบุคคลนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและบุคคลนั้น ควรเป็นผู้รับภาระในการป้องกันความเสียหายหรือเป็นกรณีที่ยากแก่การพิสูจน์ถึงความจงใจ หรือประมาท เลินเล่อ เช่นกรณีที่ความเสียหายเกิดจากวัตถุระเบิด หรือจากสัตว์ หรือจากสินค้า เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการพิสูจน์ในเรื่องความจงใจ หรือประมาท เลินเล่อ ให้แก่ผู้เสียหายผลของหลักการนี้ทำให้มีการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่อีกฝ่าย ความรับผิด โดยเคร่งครัด จึงหมายถึงความรับผิดของบุคคลที่เกิดขึ้นแม้ไม่จงใจหรือประมาท เลินเล่อบางครั้ง เรียกว่าความรับผิดโดยไม่ต้องมีความผิด (Liability without Fault) เว้นเสียแต่จะเข้าหลักยกเว้น เช่น ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้ใช้หรือผู้บริโภคนั้นเองหรือผู้บริโภคใช้ สินค้าไม่ถูกต้อง หรือผิดวิธี ผู้ผลิตจึงไม่ต้องรับผิด

ลักษณะพิเศษของหลักความรับผิดเด็ดขาดอยู่ที่ผู้เสียหาย และผู้ผลิตไม่ต้องมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ยกเว้นที่ไม่ต้องรับผิดที่ผู้ผลิตระบุไว้ในสินค้ากรณีสินค้าบกพร่อง ไม่มีผลประการใด ในหลัก ความรับผิดเด็ดขาด อย่างไรก็ตามผู้ผลิตเตือนผู้บริโภคให้ทราบถึงความบกพร่องของสินค้าแล้ว ผู้บริโภคยังขึ้นใช้สินค้าที่บกพร่องนั้นเช่นนี้ ถ้าเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคผู้ผลิตก็ไม่ต้องรับผิด ซึ่งใน กฎหมายของประเทศไทยนั้นมีข้อแตกต่างกับกฎหมายของต่างประเทศ คือกฎหมายไทยไม่ให้ผู้ประกอบการยกเรื่องการยกเว้นความรับผิดตามหลักเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย (State of the Art Technology) หรือหลักความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สุดเท่าที่จะหาได้ในปัจจุบันมาเป็นข้อยกเว้น ความรับผิดได้แต่ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดไว้ว่าสามารถ ยกเว้นความรับผิดตามหลักเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย (State of the Art Technology) ได้ โดยตามกฎหมาย ไทยผู้ประกอบการไม่สามารถอ้างได้ว่าความบกพร่องของสินค้านั้นไม่สามารถตรวจพบได้ แม้จะ ใช้องค์ความรู้ที่ทันสมัยที่สุดที่มีอยู่ในขณะนั้น (State of The Art) ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการใน ประเทศไทยเสียเปรียบมากกว่าผู้ประกอบการของต่างประเทศโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับกฎหมายของ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีหลักการเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด ในหลาย มาตรา เช่น มาตรา 434 มาตรา 436 และมาตรา 437⁶⁷ ซึ่งตามบทบัญญัติในมาตราเหล่านี้ผู้เสียหายที่

⁶⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 434 ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเหตุที่โรงเรือน หรือ สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นก่อสร้างไว้ชำรุด บกพร่องก็ดี หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอก็ดี ท่านว่าผู้ครองโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นๆ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ครองได้ใช้ความ ระมัดระวังตามสมควร เพื่อปิดป้องมิให้เกิดเสียหายจะนั้นแล้ว ท่านว่าผู้เป็นเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนั้น ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงความ บกพร่อง

เป็น โจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของฝ่ายจำเลย และกฎหมายผลึกภาวะ ให้แก่ฝ่ายจำเลยต้องพิสูจน์ว่าการกระทำของตนเข้าช้อยกเว้นความรับผิด นอกจากนี้กฎหมาย ปัจจุบันหลายเรื่องได้นำหลักการนี้ไปใช้ เช่น กฎหมายว่าด้วยสินค้าไม่ปลอดภัย กฎหมายว่าด้วย วัตถุอันตรายและกฎหมายเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดมลพิษ เป็นต้น

2.6 แนวคิดของการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์

กฎหมายต่างๆ ที่ได้ออกมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในปัจจุบันนั้นล้วนแล้วแต่เป็นกฎหมายที่มี วัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาและแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้บริโภคในภายหลัง (Indemnification Approved) คือในกรณีที่ได้เกิดภัยหรือเกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้บริโภคขึ้นแล้ว แต่ยังไม่มีการกฎหมายใดเลยใน ปัจจุบันที่จะสามารถป้องกันเหตุหรือความเสียหายที่เกิดจากการใช้ ผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า (Preventive Approved) ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งแนวคิดของการป้องกันความเสียหายในผลิตภัณฑ์ มีอยู่ 2 แนวคิดซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 แนวคิดการชดเชยความเสียหายหลังเกิดภัย (Indemnification Approved Concept)

การป้องกันความเสียหายในผลิตภัณฑ์ โดยส่วนมากเป็นการชดเชยความเสียหาย เมื่อเกิด ความเสียหายขึ้นแล้ว โดยอาจทำในลักษณะของการประกันภัยกับบริษัทประกัน และเมื่อเกิดความเสียหายเกิดขึ้นบริษัทประกันก็จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามที่ได้รับ ความคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องเสียเบี้ย ประกันภัยให้แก่บริษัทประกันภัยตามที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือ ค่าเสียหาย ให้แก่ผู้เสียหายมากน้อยเท่าใดนั้นก็ขึ้นกับความเสียหายที่แท้จริงที่เกิดขึ้นและหรือไม่ เกินจำนวนทุน ประกันที่ผู้เอาประกันได้ทำไว้ในสัญญาประกันภัย ต่อมาได้มีการพัฒนารูปแบบของ

ในการปลูกหรือทำจุนต้นไม้หรือกอไผ่ด้วย ในกรณีที่กล่าวมาในสองวรรคข้างต้นนั้น ถ้ายังมีผู้อื่นอีกที่ต้อง รับผิดชอบในการก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วย ไซ้ว่าผู้ครอง หรือเจ้าของจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้หนึ่งก็ได้ มาตรา 436 บุคคลผู้อยู่ใน โรงเรือนต้องรับผิดชอบในความเสียหาย อันเกิดเพราะของตกลงจาก โรงเรือนนั้น หรือเพราะทิ้งขี้วางของไปตกในที่อันมิควร.

มาตรา 437 บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้น จะต้องรับผิดชอบ เพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิด แต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ ตลอดถึงผู้มีไว้ใน ครอบครองของตนซึ่ง ทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพหรือโดยความมุ่งหมาย ที่จะใช้ หรือโดยอาการ กลไกของทรัพย์สินด้วย.

การประกันภัย ออกมากมายโดยประเภทของการประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยความรับผิดที่สำคัญมีตัวอย่างดังต่อไปนี้ เช่น

1) การประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายของนายจ้าง จะมีความรับผิดก็ต่อเมื่อลูกจ้าง ได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง

2) การประกันภัยความรับผิดต่อสาธารณะ มุ่งคุ้มครองถึงความรับผิดตามกฎหมายที่ทุกคนต้องมีต่อบุคคลภายนอก โดยไม่คำนึงว่าความรับผิดนั้นจะเกิดขึ้นโดยสัญญาหรือโดยละเมิดไม่ว่าเป็นความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือบาดเจ็บทางร่างกาย

3) การประกันภัยความรับผิดของรถยนต์บุคคลที่สาม เป็นการประกันภัยที่มีทั้งการประกันภัยความรับผิดอันเกิดจากการใช้รถยนต์ การประกันความเสียหายที่ตัวทรัพย์สิน และมีทั้งแบบคุ้มครองแบบรวมทั้งหมด แบบเพื่อบุคคลที่สาม โดยเฉพาะ และแบบเพื่อความรับผิดตามกฎหมายโดยเฉพาะ เป็นต้น

4) การประกันภัยความรับผิดต่อสินค้าที่จำหน่ายต่อประชาชน ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคโดยวัตถุประสงค์ที่เอาประกันคือผลิตภัณฑ์ที่ผู้เอาประกันจะต้องรับผิดชอบเมื่อผลิตภัณฑ์นั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคนั้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้จะมีการประกันภัยการชดเชยความเสียหายดังกล่าวข้างต้นแล้วก็ตามแต่การเยียวยาและชด ใช้ค่าเสียหายย่อมเกิดขึ้นภายหลังจากการที่ได้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น แล้วทั้งสิ้น และยังพบปัญหาในการให้การเยียวยาแก่ผู้บริโภคอีก เนื่องจากจะต้องใช้เวลาในการพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากฝ่ายใดที่เป็นฝ่ายผิดหรือใครทำให้เกิดความเสียหายรวมถึงต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายในการฟ้องคดี ซึ่งกว่าที่ผู้เสียหายจะได้รับการชด ใช้ความเสียหายอาจไม่ทันท่วงที ซึ่งย่อมขัดต่อเจตนารมณ์ของการออกกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะผู้บริโภคไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง

2.6.2 แนวคิดการป้องกันความเสียหายก่อนเกิดความเสียหาย (Preventive Approved Concept)

แนวความคิดนี้เป็นแนวคิดใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาในเรื่องของการประกันภัยให้แก่ผู้บริโภคในประเทศของตนให้ได้รับความเป็นธรรม และให้ได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคโดยเท่าเทียมกันทุกคน และเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาได้อย่างทันท่วงที โดยหลักการที่สำคัญของแนวคิดการป้องกันความเสียหายก่อนเกิดความเสียหายนี้มีดังต่อไปนี้

1) เพื่อคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ประสบภัยจากการที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตเพราะใช้หรือบริโภคผลิตภัณฑ์นั้น โดยให้ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทัน่วงทีกรณีบาดเจ็บหรือช่วยเป็นค่าปลงศพกรณีเสียชีวิต

2) เป็นหลักประกันให้กับ โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลว่าจะได้รับการรักษาพยาบาล ในการรักษาพยาบาลผู้ประสบภัยจากใช้หรือบริโภคผลิตภัณฑ์นั้น

3) เป็นสวัสดิ์สงเคราะห์ที่รัฐมอบให้แก่ประชาชนผู้ได้รับความเสียหาย เพราะเหตุประสบภัยจากใช้หรือบริโภคผลิตภัณฑ์นั้น

4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้การผู้ประกอบการ ผู้ผลิต เข้ามามีส่วนร่วมในการบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ประสบภัยและครอบครัว

5) เพื่อให้ทุกภาคส่วน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้ผลิตภัณฑ์

การที่ได้มีแนวความคิดนี้ออกมาทำให้ผู้บริโภคมั่นใจได้ว่าเมื่อเกิดความเสียหายจากการใช้หรือบริโภคผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นผู้บริโภคจะได้รับการเยียวยาและช่วยเหลือ อย่างทัน่วงทีโดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ความผิดก่อนว่าเป็นของผู้ใด ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคที่ต้องการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม และได้รับความสะดวกรวดเร็วหากเกิดความเสียหายขึ้นกับผู้บริโภคในทุกกรณี โดยทั้ง 2 แนวคิดข้างต้นก็เป็นเพียงการป้องกันความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคโดยการเยียวยา และชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายเท่านั้น ซึ่งย่อมเกิดขึ้นภายหลังจากการที่ผู้บริโภคได้เกิดความเสียหายขึ้นแล้วทั้งสิ้น การป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ล่วงหน้า (Preventive Approved) เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ก่อนที่ผลิตภัณฑ์จะได้ออกจำหน่ายมาถึงมือผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยอย่างสูงสุดจากการบริโภคสินค้า รวมถึงช่วยแก้ปัญหาการฟ้องร้องคดีให้ลดน้อยลงและให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ทุกประเภทอีกด้วย

2.7 แนวคิดความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม⁶⁸

ภัยพิบัติร้ายแรงทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก และการพยากรณ์ทางวิทยาศาสตร์ถึงวิกฤตการณ์ร้ายแรงทางธรรมชาติจากอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น ล้วนเป็นกระแสที่ทำให้เกิดการตื่นตัวในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทั่วโลก ผู้คนจำนวนมากจากหลายแคว้นอาเซียนเข้า

⁶⁸ สันทนา อมรไชย. (2552). ผลิตภัณฑ์สีเขียวเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน. *วารสารกรมวิทยาศาสตร์บริการ*. หน้า 30-

มาร่วมกันจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการพิทักษ์ความบริสุทธิ์ของสภาพแวดล้อม หรือบรรเทาผลกระทบที่เป็นปัญหาวิกฤตอยู่ในทุกวันนี้ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของการรณรงค์เพื่อสร้างสรรค์สังคมในลักษณะต่างๆ รวมถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมด้วยการผลิตสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

“ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” จึงจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการทางตลาดแบบที่เรียกว่าการตลาดสีเขียว (Green Marketing) ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่กระบวนการผลิต การดูแลสภาพแวดล้อมของโรงงาน ให้สะอาดมีมาตรการกำจัดของเสียออกจากโรงงานไม่ให้ออกมาทำลายสิ่งแวดล้อม รวมทั้งในแง่วิจัยและพัฒนาก็ต้องไม่ให้เป็นพิษภัยกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา เช่น เปลี่ยนบรรจุภัณฑ์โฟมซึ่งย่อยสลายได้ยากให้เป็นวัสดุอื่นเล็กใช้ถุงหรือขวดพลาสติกหันมาใช้วัสดุอื่นเพื่อการรีไซเคิลได้ ในต่างประเทศการตลาดสีเขียวที่แข่งขันกันอย่างรุนแรงมากจะเป็นเรื่องของ “บรรจุภัณฑ์” โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่ม เพราะภาชนะเหล่านี้เมื่อใช้ไปแล้วทิ้งไปธรรมชาติจะย่อยสลายได้ในเวลาต่าง ๆ กัน เช่น แก้วจะย่อยสลายในเวลากว่าพันปี ถุงพลาสติกใช้เวลาหลายพันปี ส่วนโลหะใช้เวลาเพียงร้อยปี และกระดาษเพียงสิบปีเท่านั้น ดังนั้นผู้ผลิตที่ใช้วัสดุผลิตบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายเร็วกว่าย่อมได้เปรียบในแง่การตลาดสีเขียวมากกว่า ความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการตลาดสีเขียว (Green Marketing) ในระดับต่างๆ ได้แก่

1) ระดับ Green ใช้เกณฑ์การวัดทางธุรกิจเพียงอย่างเดียว โดยดูที่ยอดขายสินค้าไม่เน้นการวัดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพเป็นธุรกิจที่มีผลิตภัณฑ์บริการ และกระบวนการผลิตสินค้าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ทั่วไป เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าประหยัดพลังงาน รถยนต์ใช้พลังงานทดแทนน้ำมัน สวนผักปลอดสารพิษ ชูเปอร์มาร์เก็ตที่ใช้ถุงกระดาษแทนถุงพลาสติก เป็นต้น

2) ระดับ Greener มีจุดประสงค์มากกว่าการทำยอดขาย แต่หวังผลด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมให้คนร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์และทรัพยากรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มากขึ้น เช่น นอกจากขายรถยนต์ประหยัดพลังงานแล้ว บริษัทยังมีแคมเปญรณรงค์ให้คนใช้รถอย่างมีความรับผิดชอบต่อมากขึ้นมีการจัดกิจกรรมวันเช็คสภาพรถและให้ความรู้หมั่นตรวจสภาพรถบ่อยๆ เป็นการประหยัดน้ำมันและลดปริมาณไอเสียที่ปล่อยออกมาสู่อากาศด้วยสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Friendly Products) อาจหมายถึงสินค้าและบริการที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1) สินค้าและบริการที่ใช้กระบวนการผลิต (Process) ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า หรือปล่อยมลพิษน้อยกว่า หรือไม่ปล่อยมลสาร

2) สินค้าและบริการที่มีกระบวนการใช้ (Usage) ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า หรือปล่อยมลพิษน้อยกว่า หรือไม่ปล่อยมลสาร

3) กระบวนการผลิต (Process) หรือ กระบวนการใช้ (Usage) ในลักษณะดังกล่าวข้างต้น อาจจะเป็นผลพวงของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(1) การปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต เช่น ลดระยะเวลาการเดินเครื่องยนต์ หรือ

(2) การปรับวิธีการใช้ประโยชน์สินค้าและบริการ โดยเปลี่ยนรูปลักษณะสินค้า เช่น ภาชนะทำจากวัสดุทางการแพทย์ที่สามารถย่อยสลายได้ง่าย อาคารที่อยู่อาศัยหรือสำนักงานที่มีการออกแบบให้ประหยัดไฟฟ้า

(3) การบริการที่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ร้านอาหารหรือธุรกิจโรงแรม ที่มีกระบวนการคัดแยกขยะ หรือ มาตรการบำบัดน้ำเสียก่อนระบายสู่แหล่งสาธารณะ

(4) การลงทุนใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิต ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ใช้พลังงานน้อย หรือ ปล่อยมลสารน้อย หรือ ใช้วัสดุหรือวัตถุดิบน้อย (ซึ่งบางครั้งเรียกว่า Clean Technology หรือ Environmentally Sound Technologies)

4) สินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนี้ จะต้องมีลักษณะที่ใช้แทนสินค้าที่เหมือนกัน (Like Product) แต่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นตัววัดระดับนี้จึงมีทั้งยอดขายและจำนวนคนที่มาร่วมกิจกรรม ระดับ Greenest เป็นระดับที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่และก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ขึ้นในสังคม เช่น การบริการที่เปิดโอกาสให้คนที่เป็นเจ้าของรถยนต์ประหยัดน้ำมันแต่ไม่ค่อยได้ใช้รถ กรณีต้องไปทำงานต่างประเทศช่วงหนึ่งโดยนำรถมาให้คนอื่นเช่าขับช่วงนั้น หรืออาจเป็นบริการที่จัดคิวให้คนที่อยู่ทางเดียวกันได้ใช้รถร่วมกันได้ เป็นต้น